

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Kulturreservatet Högarps by

i Stenbergas socken, Vetlanda kommun

Skötselplan för Kulturreseptatet Högarps by

Bilaga till Länsstyrelsen i Jönköpings läns beslut dnr: 435-8655-04

Skötselplanen har upprättats av Länsstyrelsen 2004.

Planförfattare har varit Annika Toll.

Kompletteringar har gjorts av Åsa Thorsell

INNEHÅLL

Syftet med reservatet	2
Beskrivning av området	2
Administrativa data	2
Högarps by	3
Historik	3
Stora Högarp	4
Lilla Högarp	4
Högarp idag	5
Fornlämningar	5
Naturvärden	6
Kulturreseptatets gränser	7
Skötselområden - beskrivning, mål och åtgärder	7
Övergripande skötsel och restaureringsförslag	8
Åkermark	8
Ängsmark	8
Betesmark	9
Hamlade träd	9
Hägnader	9
Vägar	10
Stora Högarp 1:2 och 1:3. Skötselområde 1- 26	10
Stora Högarp 1:4. Skötselområde 27- 41	20
Stora Högarp 1:5. Skötselområde 42- 57.	25
Lilla Högarp 2:1. Skötselområde 58 - 70.	31
Vägar. Skötselområde 71.	35
Stängsel. Skötselområde 72.	36
Friluftsliv och turism	36
Övergripande mål	36
Information	36
Anordningar	36
Dokumentation och uppföljning	37
Revidering av skötselplanen	37
Bilagor:	
2a. Skötselområden	
2b. Laga skiftes karta	
2c. Anordningar	
2d. Natura 2000-områden inom kulturreseptatet	
2e. Artlista	

Syftet med kulturresevatet

Syftet med kulturresevatet är att:

- bevara ett värdefullt kulturpräglad landskap genom skydd och vård.
- åskådliggöra ett äldre kulturlandskap, representativt för en by i den småländska skogsbygden, med dess strukturer, odlingshistoria, hävdformer och bebyggelsehistoria. Det tidsskikt som primärt ska eftersträvas i restaureringen är det tidiga 1900-talet till 1950
- bevara, åskådliggöra och utveckla det biologiska kulturarvet som är knuten till det gamla odlingslandskapet, samt uppnå gynnsamt tillstånd för områdets Natura 2000-habitat och arter.

Beskrivning av området

Administrativa data

Objektnamn	Högarps by
Skyddsform	Kulturresevat
Miljömål	Ett rikt odlingslandskap, God bebyggd miljö Ett rikt växt och djurliv
Län	Jönköpings län
Kommun	Vetlanda
Socken	Stenberga
Fastigheter	Högarp 1:3, 1:5, 2:1 samt delar av Högarp 1:2 och 1:4
Lägesbeskrivning	Ca 25 km sydost om Vetlanda. 1 km från gränsen till Kalmar län.
Karta	Fastighetskarta: 6F1g Terrängkarta: 6F SO
Areal	58,6 ha
Marks lag	Åkermark: 14.8 ha Betesmark: 32.4 ha Ängsmark: 2,8 ha Övrig mark: 8,6 ha
Beslut om Natura 2000	Ja, delvis (Högarp SE0310212)
Gräns	Enligt beslutskartan, bilaga 1a.
Förvaltare	Länsstyrelsen i Jönköpings län

Högarps by

Högarp ligger mellan Stenbergä och Virserum i Stenbergä socken, Vetlanda kommun, någon kilometer från länsgränsen till Kalmar län.

Högarps by består idag av Stora och Lilla Högarp och är en väl sammanhållen bymiljö med sammanlagt fem gårdar. Byn är högt belägen i landskapet - högsta punkten i byn är ca 223 m ö h – och i klart väder har man en milsvid utsikt från Lilla Högarp. Kulturreseptatet utgörs av de fem gårdarna och dess inägomark.

Delar av området (Högarp 1:2 och 1:3) har sedan år 1995 varit naturreservat, men omvandlas enligt länsstyrelsens beslut 435-8655-04 till kulturreseptat tillsammans med övriga gårdar i Högarp.

Historik

Högarp har troligen etablerats under medeltiden. Den äldsta kända uppgiften om Högarp är från år 1486, då "en gårdh j Högetorp" omnäms i skrift. På 1490-talet benäms Högarp "Hökatorp". Även namnformen, med slutleden "-torp" tyder på en medeltida kolonisation av området. Första kända belägg för namnformen Högarp är från år 1690 (Aronsson 1980)

Byn ligger i typiskt höjdläge mycket vackert belägen på en öst-västgående moränrygg. Områdena runt Högarp domineras av granitberggrund, men själva byn ligger på ett grönstensmassiv, vilket säkert hade betydelse för varför Högarp uppodlades en gång i tiden.

Stora Högarp

Stora Högarp finns beskrivet i det äldre kartmaterialet – tidigast i den geometriska jordebokskartan från år 1646. Stora Högarp består år 1646 av ett kronohemman, bebyggt med en gård. Gården gränsar till Högarps frälse, Ulvarp och Prästarp. Den geometriska avritningen visar att gården ligger i höjdläge, omgiven av åkrar och ängar. Texten omnämner också ”humblegården” med 200 stänger.

Åren 1809-12 förrättades storskifte på de samfällt ägda utägorna till Lilla Högarp, Stora Högarp och Prästtorp. År 1809 är Stora Högarp fortfarande ett helt hemman krono skatte – nu med tre ägare.

Storskifte på Stora Högarps inägor företogs år 1816. Nu har Stora Högarp förmedlats till $\frac{1}{2}$ hemman krono skatte. Gården har kluvits i två fjärdedelsgårdar. Dessa har i sin tur två ägare vardera. Fyra mangårdsbyggnader finns uppförda på samma plats som gården på 1647 års karta. Kartan visar vidare att åkermarken utökats ungefär till det dubbla, dels genom att de gamla åkrarna har utvidgats, dels genom att nya åkerytor tagits upp.

Enligt storskifteshandlingarna beslutade man att var och en fritt skulle få placera sin hustomt på sitt kommande skifte. Det innebär att byn redan i samband med storskiftet splittrades och gårdarna flyttade ut på de ägor som tilldelades i skiftet. Detta brukar i allmänhet ske först i samband med laga skiften.

År 1905 genomfördes laga skifte på Stora Högarp. Kartan visar gårdarna i de lägen de fick vid utflyttningen i samband med storskiftet och den gamla bytomten benämns ”Bohlet”. Torpet Ekeberg har tillkommit i sydost, vid gränsen mot Ulvarp. I Storängen i södra delen av ägorna finns en hölada. Vid tiden för laga skiftet är så gott som all odlingsbar mark uppodlad på Högarps ägor. Dels har man odlat upp stora delar av den gamla ängsmarken, dels har man dikat ut våtmarker för s k mossåkrar. Vid denna tidpunkt är landskapet som mest öppet, jämfört med tidigare århundraden och utvecklingen under 1900-talet då landskapet återigen blir mera skogrikt och slutet.

År 1953, tiden för den äldre ekonomiska kartan, visar ett landskap som i det mesta överensstämmer med det som fanns vid tiden för laga skiftet. Några åkrar har rätats ut och några har övergivits. Ängsmarken har minskat i omfång, men fortfarande finns stora, sammanhängande ängsmarker. Torpet Ekeberg tycks ha övergivits, men åkrarna finns kvar.

Lilla Högarp

Lilla Högarp omnämns tidigast år 1486 och ägs då av Margareta Björnsdotter, som år 1505 säljer gården vidare till Arvid Trolle. Lilla Högarp kom år 1742 att ingå i Vallby säteri. Detta har för Lilla Högarps del inneburit att gårdens inägomark varken har storskiftats eller laga skiftats. Därmed är också det historiska kartmaterialet begränsat.

Lilla Högarp omnämns år 1809 i samband med storskiftet av utmarken på Stora och Lilla Högarp samt Prästtorps ägor. Där beskrivs Lilla Högarp som ”ett $\frac{1}{2}$ mantal frälse under Wallby fideikomiss”. På en skogsdelningskarta för Vallby säteri år 1918 kan man se att Lilla Högarps byggnader har samma läge som idag. I övrigt på inägomarken är endast stängsel och vägar markerade (Astrid Eriksson, opubl). Lilla Högarp friköptes år 1945.

Högarps by idag

Gårdarna inom **Stora Högarp** är idag belägna längs en bygata i riktning sydväst-nordost och i de lägen de tilldelades i samband med storskiftet år 1816. Den tidigare bytomten (Bohlet) ligger också längs bygatan. Merparten av bebyggelsen har bevarat sin karaktär från 1700- och 1800-talen väl. Bebyggelsen i reservatet är, förutom några undantag, enhetlig och tidstypisk. Bostadshusen är rödmålade enkel- eller parstugor som uppförts under 1800-talet. Mangårdsbyggnaden på Högarp 1:2 har dock rivits år 2003 och gett plats åt ett nytt bostadshus. Ladugårdarna är rödfärgade och uppförda under första hälften av 1900-talet, förutom ladugården till Stora Högarp 1:4 som inte längre finns kvar. På alla gårdarna finns timrade bodar från 1700-talet, vilket betyder att de vid storskiftet har flyttats från sin ursprungliga placering på den gamla bytomten.

I slutningen söder om Stora Högarps gårdar ligger inägomarkens åkrar med alla sina odlingsrösen, åkerholmar och stenmurar. Söder om åkrarna finns vidsträckta områden som en gång var ängsmarker, men som nu till stora delar har beskogats. Byvägen mynnar ut i en fägata österut och ytterligare en fägata finns söderut. Fägatorna är kantade av gärdesgårdar. Fägatan söderut försätter i en stig fram till torplämningen Ekeberg (Stenberg 31:1). Ekeberg övergavs under 1900-talet och på platsen finns idag två husgrunder, en brunn, övergivna åkrar samt apelsin och körsbär i den gamla trädgården. Ekeberg inhägnas av en stenmur med rester av en gammal trädgårdesgård.

Norr om Stora Högarp ligger **Lilla Högarp**. I Lilla Högarp finns byns äldsta bostadshus, en enkelstuga från 1700-talet. Nuvarande boningshus är uppfört i slutet av 1800-talet, men senare om- och tillbyggt till en modern bostad. Till gården hör en rödfärgad ladugård, uppförd i mitten av 1800-talet, men tillbyggd under senare år.

Lilla Högarps inägomark ligger nordväst till nordost om gården. Merparten av åkrarna på Lilla Högarp har stenröjts under 1900-talet och här ligger också områdets största enskilda åkrar. Från gården går en fägata kantad av trädgårdesgårdar ut mot betesmarken i norr. Strax öster om gården ligger "Lilla Högarps äng".

På Stora och Lilla Högarps inägomark finns ett stort antal hamlade träd – både längs byvägen, fägator, i de gamla ängsmarkerna, vid odlingsrösen och på åkerholmar. Flera av de hamlade träden har en ansevärd ålder, men nyhamling har också skett under senare år. Floran är rik med en stor mängd hävdgynnade arter som slättersibbla, gullviva, rödklint och stor blålocka. Mer än 125 olika örter växer i området och på vägrenarna har 16 olika gräsarter hittats. På en kulle i området (tillika Högarps högsta punkt) förekommer orkideér (Adam och Eva).

Högarps höga kultur- och naturvärden har sin grund i att utvecklingen under 1900-talets senare hälft gått långsammare i Högarp än i de flesta andra skogsbyar. Delar av den gamla ängsmarken har slåttrats kontinuerligt fram till idag, delar av betesmarken har hållits öppna av betesdjur och de små åkrarna har odlats långt fram i tiden. Vidare har lövtäkt bedrivits kontinuerligt under hela 1900-talet. Trots att vissa delar är igenväxande (framför allt på Stora Högarp 1:4 och delar av Högarp 1:2 och 1:3) och har beskogats under de senaste 30 åren är landskapet påfallande lätt att läsa utifrån den äldre ekonomiska kartan från år 1953 och laga skifteskartan från år 1905.

Fornlämningar

Inom kulturresevatet finns en (1) registrerad fornlämning och det är platsen för torpet Ekeberg (Stenberg 31:1). Vidare har fornminnesinventeraren markerat ett par husgrunder, bl a vid den gamla bytomten "Bohlet". Trots att bytomten inte är registrerad i fornlämningsregistret utgör platsen fast fornlämning som medeltida bytomt.

Naturvärden

I Högarps ängs- och betesmarker finns det en artrik flora som innehåller hävdgynnade arter som kattfot, jungfrulin, slåttergubbe, knägräs, stagg och darrgräs. Även arter som är mindre vanliga i länet förekommer också, till exempel klasefibbla.

Uti ängsmarkerna, som till stora delar är av lövängskaraktär med ett ädellövsdominerat trädskikt, finns även rödlistade arter som trollsmultron och den fridlysta orkidén Adam och Eva.

I dammen vid Lilla Högarps finns en mycket rik leklokal för det sällsynta groddjuret större vattensalamander. Arter såsom Vaddsandbi och Spindelörtskinnbagge har också setts inom området.

Delar av Högarps by är klassat som riksintresse för naturvärden (NRO06068) och den större delen av det tilltänkta kulturresevatet ingår i nätverket för Natura 2000 (SE0310212). Syftet med Natura 2000 handlar om att bevara hotade arter, som exempelvis den större vattensalamandern och naturtyper som finns angivna i EU:s art- och habitatdirektiv eller fågeldirektiv. Genom att bilda ett nätverk av områden säkerställs naturvärden inför framtiden. Målet är att angivna arter och naturtyper ska ha så kallad ”gynnsam bevarandestatus”, vilket betyder att deras förekomst ska vara stabil eller ökande. I dagsläget är Natura 2000-området inom Högarps by totalt 48,3 ha. och de skyddsvärda naturtyperna är:

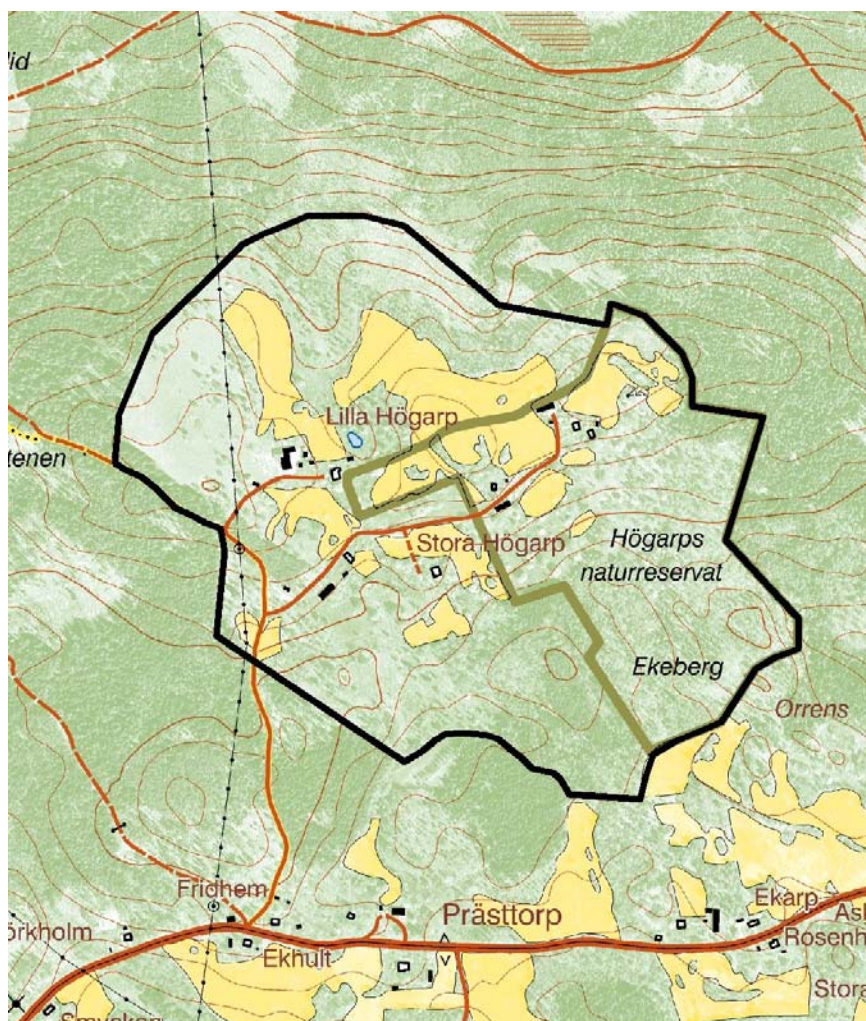
- Silikatgräsmark (6270): (8,4 ha) Till denna naturtyp hör huvuddelen av byns naturbetesmarker. V anliga arter i dessa betesmarker är bland annat gullviva, darrgräs, slåttergubbe, stagg, ängsvädd, solvända, jungfrulin och svinrot. På flera ställen förekommer hamlade träd eller lindar ute i hagarna.
- Fuktäng (6410): (1,3 ha) Utmed surdråg och i fuktiga svackor förekommer betade fuktängar. Vanliga arter i dessa fuktängar är bland annat hirsstarr, ängsvädd och smörbollar.
- Slätteräng (6510): (0,3 ha) Till denna naturtyp hör marker som tidigare utnyttjades som slättermarker och där den slättergynnade floran finns kvar. I ängsmarkerna finns bitvis mycket fin flora med arter som Adam och Eva, trollsmultron, jungfrulin och kattfot.
- Löväng (6530): (2,0 ha). I lövängarna finns det rikligt med hamlade träd av ask och lind. Lövängarna består ofta av små dungar med lövträd och buskar omväxlande med öppna ängsytor. Vanliga arter i lövängarna är bland annat trollsmultron, tvåblad, klasefibbla och smörbollar.

Högarps by ligger inom en utpekad trakt med värdefulla hamlings- och jätteträdsmiljöer. Detta har gjorts i strategi för formellt skydd av skog i Jönköpings län. I rapporten Skyddsvärda insekter i Östra Smålands skogsbygder – Jönköpings län framgår att i ett större landskapsperspektiv ligger Högarps by i en viktig bygd även för skyddsvärda insekter som exempelvis guldsandbi, vaddgökbi, trumgräshoppa och slåttergubbema. I rapporten är bland annat Stenberga Boda, Sällevad, Harghult, Skärvete-Åleberg är inventerade.

Högarps by ingår även i en naturinventering för Vetlanda kommun och i den länsomfattande ängs- och hagmarksinventeringen har området ansetts vara ett av länets mest värdefulla odlingslandskapsobjekt med sin stora mängd av hävdgynnade arter.

Kulturresevatets gräns

Kulturresevatets gräns är dragen så att den omfattar Stora och Lilla Högarps inägomark med dess åkrar, ängsmarker och betesmarker.

Skötselområden – beskrivning, mål och åtgärder

Skötselområdena har delats in i 5 huvudområden baserat på kulturresevatets fastighetsbeteckningar – Stora Högarps 1:2 och 1:3, Stora Högarps 1:4, Stora Högarps 1:5 samt Lilla Högarps 2:1. Under dessa huvudgrupper redovisas de olika skötselområdena med löpnummer – från 1 till 72. Gränserna för skötselområdena presenteras på bifogad karta (bilaga 2a).

De kartor som hänvisas till i texten är ekonomisk karta från år 1953, laga skifteskarta över Stora Högarps från år 1905, storskifteskarta år 1809 för utmarken Stora Högarps med flera gårdar, storskifteskarta över Stora Högarps inägomark från år 1816, samt geometrisk jordebokskarta från år 1646. Vad gäller Lilla Högarps har en skogsdelningskarta från år 1918 över Vallby säteri givit viss information om Lilla Högarps 2:1.

Enligt länsstyrelsens beslut ska det övergripande målet med åtgärden vara de förhållanden som rådde mellan 1900 till 1950. Högarps bär tydliga spår efter äldre tiders markbruk som också är påfallande lätt att läsa utifrån 1953 års ekonomiska karta. Mellan 1905 års laga skifteskarta och 1950-talet har endast marginella förändringar skett. Framför allt är det arealen ängsmark som har minskat.

Övergripande skötsel- och restaureringsförslag

Åkermark

Areal: 14,8 ha

Högarps åkrar ska antingen brukas som odlad åker, vallodling eller betas för att åkerns strukturer ska bevaras. I de nedan redovisade skötselområdena anges vilka åkrar som bör odlas respektive betas. Valet av skötsel utgår från vad som är praktiskt möjligt och pedagogiskt viktigt för förståelsen av det odlingslandskap som en gång funnit i byn.

Sammanlagt föreslås i skötselplanen att 11 åkrar ska hävdas med växelbruk (skötselområde 3, 4, 5, 13, 15, 27, 30, 54, 62, 66 och 69), vilket innebär att åkrarna ska odlas med spannmål ca 3 år i följd, därefter vall i 4-5 år. Denna växtföljd har varit bruklig i trakten. Av återstående åkrar är 2 odlade med vall, medan övriga betas. Åkerytorna ska vara fria från träd och buskar för att åkrarna ska vara tydliga och lätta att läsa i landskapet. Åkerholmar ska vara väl hävdade och odlingsrösen samt stenmurar ska vara fria från igenväxningsvegetation. Slutligen har några åkrar övergivits och förvandlats till skogsmark. Målsättningen med dessa är att träden ska tas ned och ytorna ska brukas upp alternativt betas.

Träd och buskar i anslutning till åkermark ska stå på ytor som ej var produktiva – intill odlingsrösen, åkerrenar eller på åkerholmar. Placeringen har sitt ursprung i en noggrann planering av markens resurser. De träd och buskar som hör hemma i ett odlingslandskap är sådana som var viktiga för självhushållet och djurhållningen. Dessa utgörs av lövträd (dock inte ek), frukt- och bärträd (t ex körsbär, rönn och oxel) samt buskar som nypon och hassel. De lövträd som växte intill åkermark hamlades ofta.

Vid odling av spannmål ska åkern plöjas upp och odlas med intervall. Odlingen ska bestå av råg, korn och havre samt potatis. I någon eller några av de mindre åkrarna är det lämpligt att almogeogräs sås in i grödorna. Exempel på lämpligt ogräs är klätt, blåklint, riddarsporre, sminkrot och vallmo. Det ger en pedagogisk bild av hur äldre åkrar kunde se ut.

Ängsmark

Areal: 2,8 ha

På Högarp finns idag tre ängsmarker, det vill säga ogödslade, naturliga slåttermarker (skötselområde 8, 17 och 69). I skötselplanen har föreslagits att också en del av den gamla ängsmarken på Stora Högarp 1:4 omvandlas till slåttermark (skötselområde 37). Ängsmarkerna är viktiga representanter för det äldre odlingslandskapet. Ängen har generellt minskat mycket kraftigt under 1900-talet, så även i Högarp där ca 2/3 av inägorna var ängsmark år 1816 enligt storskifteskartan.

Generellt för slåttermarker gäller att fagning ska ske i slutet av april eller i början av maj. Slåttern bör ske mellan mitten av juli och början av augusti. Vid slåttern ska skärande eller klippande redskap, som lie eller slåtterbalk, användas. Det slagna gräset räfsas ihop och får torka på platsen ett par dagar innan det förs bort. Efter ett par veckor bör ängen efterbetas (dock inte om marken är blöt och fuktig).

Hamlade träd är ett traditionellt och viktigt inslag i ängsmarken. Lövtakten gav ett viktigt tillskott till vinterfodret och ägde rum efter slåttern under augusti – september.

Betesmark

Areal: 32,4 ha

På Lilla Högarps ägor, liksom på Stora Högarp 1:5, finns flera välvårdade naturbetesmarker med lång betestradition enligt det historiska kartmaterialet (t ex skötselområde 42, 45, 52, 53, 61 och 63). Under 1900-talet har också stora delar av den gamla ängsmarken omvandlats till betesmark. De flesta av dessa har dock vuxit igen sedan betet övergivits under senare delen av 1900-talet och har utvecklats till skogsmark. En av skötselplanens målsättningar är att utöka betet även till delar av denna skogsmark (t ex i skötselområde 18, 19, 38 64 och 65).

Betet ska huvudsakligen ske med nötkreatur och får. Betestiden bör omfatta tiden från början av maj till slutet av oktober. Stödutfodring får inte ske i Natura 2000-områdena och på annan betesmark får stödutfodring i undantagsfall göras på av förvaltaren särskilt anvisade platser.

Generellt ska de träd och buskar som förekommer i betesmarken vara placerade så att skuggverkan på gräset blir så liten som möjligt. De träd och buskar som sparas vid röjning ska stå samlade i spridda grupper. Träden och buskarna har betydelse som skydd för djuren vid regn, kyla eller värme. På Högarp finns exempel på gamla granar som är stamkvistade som skydd för de betande djuren, s k kjolgranar (skötselområde 52 och 61). Även stora ensamstående träd, s k ”solitärträd” gav skydd åt djuren och var vanliga i betesmarkerna. På Högarp (framför allt på Högarp 1:2 och 1:3) växer mycket ek. För att eken ska kunna utveckla spärrgrenighet och på sikt bli solitärträd ska eken gallras hårt där de står tätt (t ex i skötselområde 16).

De lövträd som växte i betesmarken hamlades ofta. I ”Fårabacken” (skötselområde 61) finns exempel på två gamla lindar som bär spår av hamling. I övrigt består trädskiktet i betesmarkerna på Högarp mestadels av björk, alm, lind m fl lövträd, samt apel, körsbär och oxel m m. Buskskiktet i betesmarkerna ska bestå av mindre och väl sammanhållna buskar (t ex nypon, hassel och slån). Stamkvistade enbuskar kan däremot växa mera spritt.

Hamlade träd

På Högarp tycks de flesta typer av lövträd ha hamlats. Här finns äldre exemplar av såväl hamlad lind som ask, alm, lönn och oxel. Enligt uppgift ska också björk ha hamlats. Även nyhamling har skett under senare år. Hamlingen ska fortsätta enligt den tradition som finns på Högarp och antalet hamlade träd ska öka. Detta ska ske dels genom återhamling av äldre hamlade träd, dels genom nyhamling av yngre träd. De hamlade träden finns framför allt i ängsmarkerna och betesmarkerna, men också på åkerholmar, åkerrenar och intill fågatorna.

Hägnader

Vid tiden för Högarps storskifte år 1816 var de olika ängsgårdarna och åkrarna enligt kartan inhägnade med trögärdesgårdar. Idag finns, förutom några nybyggda gärdesgårdar längs vägen in mot Högarp, bara få rester av trögärdesgårdar kvar på Högarp. De ligger uppe på stenmurar och förmodligen har gärdesgårdarna varit av typen ”halvgärdesgårdar”, d v s man har förstärkt den låga stenmuren med en så kallad halvgärdesgård.

Det finns gott om stenmurar på Högarp, även om de flesta är låga och mer ger intryck av att vara ihopsamlad odlingssten, än en regelrätt mur. De går likafullt under benämningen stenmur i beskrivningen av skötselområdena nedan. Längs flera åkerkanter finns i stenmurarna också block och sprängsten, vilka härrör från 1900-talets stora stenröjningar i åkermarkerna.

Stenmurar ska hållas fria från igenväxningsvegetation och vara tydliga i landskapet. I pedagogiskt syfte ska en halvgärdesgård rekonstrueras på en lämplig sträcka och i ursprungligt läge.

På 1950-talet hade man så gott som helt övergivit trädgårdesgården och använde sig av modernare stängsel, såsom taggtråd. Taggtråd ska i restaureringsarbetet bytas ut mot eltråd. Lös taggtråd ska inte förekomma i reservatet.

Förändringar av staket omkring tomtmarkerna ska föregås av studier av fotografier för att utröna deras tidigare utseende.

Vägar

Byvägen genom Stora Högarp har bibehållit sin sträckning sedan år 1816, då den förlängdes österut i samband med att gårdarna flyttade ut från den gamla bytomten. Västligaste delen är ännu äldre. Troligtvis är även vägen in mot Lilla Högarp av hög ålder. De stigar som finns i området är markerade på laga skifteskartan år 1905.

Vägarna ska behålla sin karaktär, storlek, sträckning och traditionella beläggning. Vägrenarna ska hållas öppna genom slätter. I äldre tider utnyttjades även dessa för höproduktion. De hamlade träd som står längs vägen ska hamlas kontinuerligt. Stigarna ska hållas öppna genom röjning och slätter.

Stora Högarp 1:2 och 1:3

Stora Högarp 1:2 och 1:3 utgör den östra och sydöstra delen av kulturreseptatet. Högarp 1:2 och 1:3 blev naturreservat år 1996, och ombildas enligt beslut 435-8655-04 till kulturreseptat.

Skötselområde 1

Åker (vall). I nordost och nordväst avgränsas åkern med stenmur. I gränsen mot Lilla Högarp i nordost har stenmuren mer karaktär av stentipp med odlingssten och block (även sprängsten) lagda i åkerns kant. Stenmuren är förstärkt med taggtråd mot Lilla Högarps ägor. I åkern finns flera odlingsrösen. Odlingsrösen är väl röjda. I ett av rösen växer ett körsbärsträd. En mindre yta i norra delen är ej odlad och därför igenväxande med högt gräs (förna).

Kvalitetsmål:

Åkerytan är fri från träd och buskar. Odlingsrösen och stenmur är väl röjda. Enstaka träd intill odlingsrösen förekommer. Taggtråden är borttagen och stenmuren istället förstärkt med elstängsel.

Skötselmål:

Åkern har betats årligen. Slyppslag och buskar har röjts vid behov. Igenväxningsvegetation på odlingsrösen och stenmur har röjts vid behov.

Skötselområde 2

Åker (vall). I öster och söder har röjningssten (även block) från åkern lagts som en låg stenmur i åkerkanten. Stenmuren är väl röjd och framträdande. I norr, mot delområde 1, finns en tydlig terrassering.

Kvalitetsmål:

Åkerytan är fri från träd och buskar. Stenmuren är väl röjd. Terrasseringen är tydligt framträdande.

Skötselmål:

Åkern har betats årligen. Slyppslag och buskar har röjts vid behov. Igenväxningsvegetation på stenmur och terrassering har röjts vid behov.

Skötselområde 3

Åker (vall). I nordväst har röjningssten från åkern lagts som en låg stenmur i åkerkanten. Stenmuren är förstärkt med taggtråd.

Kvalitetsmål:

Åkern är hävdad med växelbruk. Stenmuren är väl röjd. Taggtråden är borttagen och stenmuren istället förstärkt med elstängsel.

Skötselmål:

Åkern har odlats. Vid behov har igenväxningsvegetation på stenmur röjts.

Skötselområde 4

Åker (vall). I åkern finns flera odlingsrösen som är väl röjda. I nordväst har röjningssten från åkern lagts som en låg stenmur i åkerkanten. Stenmuren är förstärkt med taggtråd. Invid ett odlingsröse finns en hamlad ask.

Kvalitetsmål:

Åkern är hävdad med växelbruk. Odlingsrösen och stenmur är väl röjda. Det hamlade trädet är fortsatt hamlat. Taggtråden är borttagen och stenmuren istället förstärkt med elstängsel.

Skötselmål:

Åkern har odlats. Vid behov har igenväxningsvegetation på odlingsrösen och stenmur röjts.

Skötselområde 5

Åker (vall). I åkern finns två åkerholmar. På åkerholmarna ligger odlingsrösen och större röjningssten. På en av åkerholmarna finns några hamlade askar. Vidare förekommer körsbär, ek och lind. Åkerholmar och odlingsrösen är väl röjda. I norr har röjningssten från åkern lagts som en låg stenmur i åkerkanten. Stenmuren är förstärkt med taggtråd.

Kvalitetsmål:

Åkern är hävdad med växelbruk. Åkerholmar, odlingsrösen och stenmur är väl röjda. De hamlade askarna är fortsatt hamlade. Taggtråden är borttagen och stenmuren istället förstärkt med elstängsel.

Skötselmål:

Åkern har odlats. Vid behov har igenväxningsvegetation på odlingsrösen och stenmur röjts. På åkerholmarna har slätter och slyröjning skett under sensommaren. Allt avslaget material har krattas bort. De hamlade träden har återhamlats vart 5-6:e år.

Skötselområde 6

Betesmark. I området förekommer bl a lind, alm, ask, körsbär och apel. På hällmark inom området finns flera odlingsrösen och stora stenblock från stenröjning på åkern intill. I väster finns spår efter brukningsväg in mot Lilla Högarp. Vid tiden för laga skiftet år 1905 utgjorde

området ängsmark. Inom området ligger delar av Högarps gamla bytomt, vilken utskiftades i samband med storskiftet 1816. Området är inhägnat med eltråd och mot Högarp 2:1 med taggtråd.

Kvalitetsmål:

Betesmarken är väl hävdad med framträdande odlingsrösen på hällmarken. Betesmarken är öppen med spridda träd och buskar.

Skötselmål:

Betesmarken har betats årligen. Røjning på odlingsrösen har skett vid behov.

Skötselområde 7

Tomtmark med byggnader till Högarp 1:2 (Irmas). På gården finns en nyligen (år 2003) uppförd mangårdsbyggnad. Denna ersatte en äldre timrad byggnad av enkelstugetyp från 1840-talet. Den gamla bostaden var om- och tillbyggd vid mitten av 1900-talet och hade när den revs två våningar, rödfärgad locklistpanel och vita utsmyckningar. På gården finns ytterligare ett bostadshus uppfört år 1898 (som troligen fungerat som undantag). Huset är ursprungligt (parstugetyp) och har inte genomgått några stora förändringar. Även detta hus har rödfärgad locklistpanel, vita utsmyckningar och tegeltak. Vidare finns en större ladugård uppförd av timmer och regelverk, från början av 1900-talet men ombyggd på 1950-talet. Äldsta byggnaden på gården är en knuttimrad bod från 1760-talet och utskiftad från den gamla byn efter storskiftet år 1816. Söder om ladugården står ett vitputsat garage från 1950-talet. Trädgården håller för närvarande på att anläggas efter byggnadsarbetet med mangårdsbyggnaden.

Byggnader och tomtmark är privat område och vårdas av markägaren.

Skötselområde 8

Ängsmark på en kulle med berg i dagen. På ”toppen” finns en triangelpunkt 223,6 m ö h. Området är hävdad som äng sedan tiden för storskiftet år 1816, då ängen var nyintagen. På kullen växer ett par tallar, en oxel, ett par äldre ekar och några enar. Området är omgiven av åkermark. I slänterna ligger odlingsrösen med røjningssten från de intilliggande åkrarna. I ängen finns en rik torrängsflora med bl a orkideér. Här har tidigare funnits ett utsiktstorn.

Natura 2000-habitat: Slätteräng (6510)

Kvalitetsmål:

Ängsmarken är öppen och väl hävdad med framträdande odlingsrösen i slänterna.

Skötselmål:

Ängsmarken har vårdats genom årlig fagning och slåtter. Slåttern har skett med skärande eller klippande redskap (lie eller slåtterbalk) under juli eller augusti. Det slagna gräset har bortforslats efter att ha torkat på plats under ett par veckor. Därefter har ängen efterbetats. Røjning på odlingsrösen har skett vid behov.

Skötselområde 9

Åkerrenar och åkerholme med odlingsrösen. En hamlad lönn förekommer. I övrigt består trädskiktet av körsbär, björk, rönn och några enar. Skötselområdet är väl hävdad och odlingsrösen väl röjda.

Kvalitetsmål:

Åkerrenar och åkerholmar är öppna och väl hävdade med framträdande odlingsrösen på åkerholmen. Den hamlade lönnen i norr är kontinuerligt hamlat.

Skötselmål:

Åkerrenar och åkerholmar har betats årligen. Rökning på odlingsrösen har skett vid behov. Det hamlade trädet har återhamlats vart 5-6:e år.

Skötselområde 10

Tomtmark med byggnader till Högarp 1:3 (Mammes). Mangårdsbyggnaden är en välbevarad timrad, enkelstuga som förmodligen utskiftades i samband med storskiftet år 1816. Huset har senare, omkring 1830, tillbyggt med en våning. I entrén finns en påbyggd, öppen veranda. Huset har bibehållit sin 1800-talskaraktär väl både invändigt (andra våningen) och utvändigt, med rödfärgad locklistpanel och vita utsmyckningar. Sedan år 1940 är taket täckt med tegel. På tomten finns en bod uppförd i skiftesverk (ca 1740) samt en enkel förrådsbyggnad. Vidare finns en brunn med brunnsvinda. Bostadshuset och boden är i gott skick, medan förrådsbyggnaden är i behov av restaurering. Boningshuset är f n obebott.

I trädgården finns äldre fruktträd, apel och körsbär samt lönn och alm. Tomten är inhägnad med gärdesgård åt norr, rödfärgat spjälstaket mot öster samt ett rejält slanstaket mot söder och väster.

Byggnader och tomtmark är privat område och vårdas av markägaren.

Kvalitetsmål

Byggnaderna är vårdade på ett sådant sätt att de har bibehållit sin tidstypiska karaktär. Inga uppslag av träd eller buskar finns invid byggnaderna. Gräsbärande ytor är slagna. Tomten är inhägnad med spjälstaket, utom i norr där en trädgårdsgård avgränsar tomten mot åkermarken. Trädgården är röjd och väl hävdad och föryngring av fruktträd har skett.

Skötselmål

Byggnaderna har vårdats och underhållits så att deras bevarande har säkerställts. Slyuppslag intill byggnaderna har röjts och gräsbärande ytor har klippts.

Skötselområde 11

Åkerrenar och åkerholme bevuxet med spridda träd som körsbär, ek, lind och ask. En förekommer. På åkerholmarna finns odlingsrösen. I söder, längs skötselområde 10, finns spår efter en gammal brukningsväg. Skötselområdet är väl hävdad och odlingsrösen väl röjda.

Natura 2000-habitat: Slätteräng (6510)

Kvalitetsmål:

Åkerrenar och åkerholmen är öppna och väl hävdade med framträdande odlingsrösen på åkerholmen. Hamlade träd är kontinuerligt hamlade. Spåren efter brukningsvägen är tydliga.

Skötselmål:

Åkerrenar och åkerholmar har slåtrats och efterbetats årligen. Rökning på odlingsrösen har skett vid behov. De hamlade träden har återhamlats vart 5-6:e år.

Skötselområde 12

Betesmark i anslutning till ladugård (tillhörande Stora Högarp 1:3). Strax nordost om ladugården finns en husgrund från ett numera rivet uthus (rivet efter 1953) och öster om denna finns husgrunden efter en äldre ladugård (som återfinns på laga skifteskartan från år 1905). I kanten mot åkern i söder och väster finns odlingsrösen. Västra delen av detta område ligger inom Stora Högarp 1:4. I området förekommer främst ek, alm, lönn, lind (med spår av hamling), en och hassel. Den västra delen av skötselområdet är dåligt hävdad och delvis igenväxt.

Kvalitetsmål:

Ladugården är vårdad på ett sådant sätt att den har bibehållit sin tidstypiska karaktär. Inga uppslag av träd eller buskar finns invid ladugården. Området är öppet och väl hävdad med enstaka träd och buskar samt framträdande odlingsrösen. Husgrunderna är röjda och tydliga i terrängen. I området förekommer hamlade träd.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyuppslag och buskar har röjts vid behov. Röjning på odlingsrösen har skett vid behov. De hamlade träden har återhamlats vart 5-6:e år.

Skötselområde 13

Åkermark som numera är betesmark. Större delen av denna åkermark har den längst kända kontinuiteten på Stora Högarp. Enligt det historiska kartmaterialet brukades åkrarna redan på 1600-talet, men är förmodligen ännu äldre. I åkermarken finns rikligt med stora odlingsrösen och låga stenmurar av röjningssten förekommer sporadiskt mellan de gamla åkerytorna. I gränsen mot åkermarken söder om ladugården finns en stenmur med rester efter trögärdesgård. Flera äldre hamlade träd (lind och ask) förekommer.

Nypon och slån har börjat sprida sig både på de öppna ytorna och på odlingsrösen och stenmurar. Vid så gott som samtliga odlingsrösen och stenmurar växer större träd och sly. Trädsiktet utgörs av mestadels av ek, alm, körsbär, ask och lind. Längst i söder finns en vattenkälla.

Kvalitetsmål:

Åkern är hävdad med växelbruk. Enstaka lövträd och buskar finns intill odlingsrösen och stenmurar. I övrigt är odlingsrösen och stenmurar väl röjda och tydliga i landskapet. Inom skötselområdet har antalet hamlade träd ökat. Enstaka lövträd och hasselbuskar förekommer i åkerkanter och intill stenmurar eller odlingsrösen. Spärrgreniga samt gamla ekar växer fria från intilliggande träd och buskar.

Skötselmål:

Åkern har odlats. Slyuppslag och buskar längs åkerkanter har röjts vid behov. Röjning på odlingsrösen har skett vid behov. De hamlade träden har återhamlats vart 5-6:e år.

Åtgärder initialt:

Odling införs.

Skötselområde 14

Åkermark som numera är välhävdat betesmark. Betesmarken har framträdande odlingsrösen. I öster finns en stenmur med rester av en trädgårdesgård. Trädskiktet består främst av ek, björk, ask, lind och körsbär. Enbuskar förekommer, liksom hassel. I ett odlingsrösen finns hamlad lind. I östra delen av området växer en och ung björk relativt tätt. På åkern i nordost växer ung björk på åkerytan. I västra gränsen av området går fägatan i nord-sydlig riktning. Fägatan är kantad av trädgårdesgårdar. Även i norr finns en fägata (i öst-västlig riktning) kantad med gärdesgård. Den nordvästra delen av område 14 har tills nyligen nyttjats som parkeringsplats för reservatets besökare.

Kvalitetsmål:

Åkerytorna är fria från träd och buskar. Enstaka lövträd och buskar (hassel och en) finns intill odlingsrösen och stenmuren (d v s på obrukbara ytor). I övrigt är odlingsrösen och stenmur väl röjda och tydliga i landskapet. Hamlade träd förekommer och har ökat i antal. Fägatan är slåttrad och kantad med trädgårdesgårdar som är i gott skick.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyuppslag och buskar har röjts vid behov. Röjning på odlingsrösen har skett vid behov. De hamlade träden har återhamlats vart 5-6:e år. Gärdesgården har restaurerats vid behov och fägatan har slåttrats vid behov under sommarhalvåret.

Åtgärder initialt:

Gallring av ung björk och enbuskar i områdets östra del och på åkern i nordost.

Skötselområde 15

Åkermark som numera är betesmark. I åkermarken finns flera stora odlingsrösen. Enstaka större lövträd och ett körsbärsträd förekommer i anslutning till odlingsrösen och stenmur. Längs åkerns kanter och på odlingsrösen finns slyuppslag och nypon.

Kvalitetsmål:

Åkern är hävdad med växelbruk. Odlingsrösen är väl röjda och tydliga i landskapet. Något enstaka lövträd eller bärande träd förekommer i anslutning till åkerkanten eller odlingsröse.

Skötselmål:

Åkern har odlats. Slyuppslag och buskar i åkerns kanter har röjts vid behov. Röjning på odlingsrösen har skett vid behov.

Åtgärder initialt:

Röjning av sly och buskar i åkerns kanter och vid odlingsrösen.

Skötselområde 16

F d ängsmark som numera betas. Området har lång tradition som ängsmark, men slutade helt att hävdas år 1972, efter att ha varit betesmark sedan 1940-talet. I trädskiktet dominerar ek.

I södra delen (mellan skötselområde 15 och 21) växer ett tiotal ekar, varav flera av dem står mycket nära varandra och har svårt att utveckla någon spärrgrenighet. Här finns också en äldre hamlad lind. I den västra delen (mellan skötselområde 13 och 15) finns rikligt med sly mellan och på odlingsrösen. Väster om fågatan (mellan skötselområde 13 och 14) finns några större ekar och flera hamlade almar samt en hamlad ask.

Natura 2000-habitat: Löväng (6530)

Kvalitetsmål:

Området är öppet och väl hävdad med enstaka träd och buskar samt flera hamlade träd. Spärrgreniga samt gamla ekar växer fria från intillväxande träd och buskar.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyuppslag och buskar har röjts vid behov. Röjning på odlingsrösen har skett vid behov. De hamlade träden har återhamlats vart 5-6:e år.

Skötselområde 17

Ängsmark – Norra ekängarna –. Området har lång tradition som ängsmark, åtminstone sedan tiden för 1646 års karta. Området slutade helt att hävdas år 1972, efter att ha varit betesmark sedan 1940-talet. I trädskiktet dominerar ek. Enstaka apel, björk och alm förekommer. I området finns flera hamlade lindar. Hassel och en förekommer. I området förekommer röjningsrösen. I gränsen mot f d åkern i norr finns rester efter en trädgårdsgård och i västra delen en stenmur.

Området är väl hävdad med trädskikt bestående av ek och björk samt buskskikt av en och hassel. Ekarna står dock relativt tätt. I västra kanten av området löper en stig (f d fågata) från Högarps by och vidare mot Stora Ulvarps ägor.

Natura 2000-habitat: Löväng (6530)

Kvalitetsmål:

Ängsmarken är öppen och väl hävdad. Spärrgreniga samt gamla ekar växer fria från intillväxande träd och buskar. Intill odlingsrösen finns flera hamlade lindar. I ängsmarken förekommer vidare sparsamt med lövträd, hasselbuskar, en och enstaka apel. Stigen är röjd och lättframkomlig.

Skötselmål:

Ängsmarken har vårdats genom årlig fagning och slåtter. Slåttern har skett med skärande redskap (lie eller slåtterbalk) under juli eller augusti. Det slagna gräset har bortforslats efter att ha torkat på plats under ett par veckor. Därefter har ängen efterbetats. De hamlade träden har återhamlats vart 5-6:e år. Stigen (fågatan) har slåtrats vid behov under sommarhalvåret.

Skötselområde 18

Gammal utmarkshage – Östra björkhagen – med beteshävd åtminstone sedan tiden för storskifteskartan år 1816. Under 1900-talet har beteshävden upphört och betesmarken vuxit igen till skogsmark. I nordöstra delen växer en gles granskog och hasselbuskar. Söder om detta

område har röjning skett under senare år, varefter området har växt igen med sly. I övrigt består trädskiktet mestadels av ung björk, hasselbuskar och sly av björk och asp. I västra delen förekommer ung ek. Små odlingsrösen förekommer i nordvästra delen av området. I nordost finns en vattenkälla och ett stycke söder om denna och intill ägo gränsen en husgrund. I väster (mot skötselområde 14) finns en stenmur med rester av en gammal gårdsgård.

Kvalitetsmål:

Området har återfått sin karaktär av hagmark där trädskiktet består främst av björk och enstaka ekar. Hasselbuketter förekommer i hagmarken. Norra delen av området utgörs av gles barrskog med gläntor och hasselbuketter. Husgrunden är fri från träd och buskar och framträder tydligt. Inget ris förekommer på marken. I hagen förekommer hamlade björkar.

Skötselmål:

Området har årligen betats. Slyuppslag och buskar har röjts vid behov. De hamlade träden har återhamlats vart 5-6:e år.

Skötselområde 19

F d ängsmark –Skrabbängen – med fuktigare partier. Troligen har området nyttjats som bete under första hälften av 1900-talet. Ängsmarken har därefter vuxit igen, men gallrats under senare år. Trädskiktet består mestadels av björk, rakstammiga ekar, lönn, asp med flera lövträd samt al i de sankare partierna. Hassel förekommer rikligt. Slyuppslag förekommer över hela området.

Kvalitetsmål:

Området är väl hävdad och trädskiktet utgörs av lövträd, främst björk och i de sankpartierna al. Hasselbuketter förekommer glest i området. Inget ris förekommer på marken.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyuppslag och buskar har röjts vid behov.

Skötselområde 20

F d åkermark. Åkern är tydlig i strukturerna, men numera igenväxande med ung björk, hassel och sly. Ek förekommer. I öster och väster kantas åkern av en låg stenmur. I norra delen förekommer odlingsrösen.

Mitt i åkern ligger en åkerholme. Åkerholmen ingick i ängsmark enligt 1816 års storskifteskarta och är markerat som ängsmark även år 1905. Vid tiden för ekonomiska kartan år 1953 är åkerholmen trädbevuxen. Åkerholmen är numera igenväxande med sly och hasselbuskar. I trädskiktet dominerar alm, lönn, ek och björk. Tall och enbuskar förekommer, liksom rönn. Odlingsrösen förekommer på åkerholmens slänter.

Kvalitetsmål:

Åkerytorna är fria från träd och buskar. Stenmurarna är fria från träd och buskar och framträder tydligt. Enstaka träd växer intill odlingsrösen och åkerkant. Åkerholmen är öppen och väl hävdad, med enstaka äldre och yngre lövträd, samt rakstammiga enbuskar.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyuppslag och buskar har röjts vid behov, både på åkerytan, åkerholmen och längs stenmurarna.

Skötselområde 21

F d ängsmark (ingår år 1905 i Storängen och år 1816 i ängsmark kallad Sidden). Ängsmarken slåtrades kontinuerligt fram till 1940-talet. Därefter har området betats fram till år 1972, då hävden upphörde. Den f d ängsmarken är fuktig med sankarpartier. Ängsmarken är numera igenväxande. Viss gallring har skett under senare år. Trädskiktet består mestadels av björk och al, men enstaka eksolitärer förekommer. Hasselbuskar förekommer. I området finns spår av hamlad lind. Slyuppslag förekommer över hela området. I södra delen av området finns ett grävt dike.

Kvalitetsmål:

Området är väl hävdad och trädskiktet utgörs av lövträd, främst björk och i de sankpartierna al. Hasselbuketter förekommer gles i området. Enstaka eksolitärer i norra delen växer fria från intillväxande träd. I de låglänta delarna förekommer öppnare partier. Äldre lindar är återhamlade och några är nyhamlade. Inget ris förekommer på marken.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Omkring de gamla ekarna har röjts fritt för att gynna ekens utveckling. Slyuppslag och buskar har röjts vid behov. De hamlade träden har återhamlats vart 5-6:e år.

Skötselområde 22

F d åkermark (mossodling) som numera är igenväxande. Åkern är uppodlad under sent 1800-tal och var uppodlad vid tiden för gamla ekonomiska kartan. Trädskiktet består främst av björk och al, men gran har börjat att sprida sig. Ett grävt dike löper genom området i nord-sydlig riktning. I åkern finns ett större odlingsröse. I norr avgränsas åkern med en stenmur.

Kvalitetsmål:

Åkerytan är fri från träd och buskar. Diket är rensat. Alternativt har åkern odlats.

Skötselmål:

När möjlighet ges har bete införts. Røjning av uppväxande sly har skett vid behov.

Skötselområde 23

F d ängsmark (ingår år 1816 i ängsmarker kallade Sidden och Grindängen). I östra delen finns spår efter odling (åker år 1905, igenlagd år 1939). I västra delen (mellan skötselområde 22 och 24) nyttjades marken som fårhage vid tiden för laga skiftet år 1905. Området är delvis högt beläget och igenväxt med ett varierat trädskikt (mestadels tall, gran, ek, björk, asp och lind. Enar förekommer. I östra delen dominerar lövträd, i västra delen barrträd. Genom området löper en stig från Högarps by till torpet Ekeberg.

Kvalitetsmål:

I området växer en gles och strövvänlig blandskog. Gläntor förekommer. De gamla åkerytorna är fria från träd och buskar. Området är fritt från uppväxande sly och buskar. Inget ris förekommer på marken. Stigen är röjd och lättframkomlig.

Skötselmål:

Slyuppslag och buskar på åkerytorna och på stigen har röjts vid behov och bortforslats. Skogen har gallrats för att skapa en gles blandskog med gläntor. Stigen har slåtrats och röjts vid behov.

Skötselområde 24

Mindre åkertegar och tomt med husgrunder (torp och ekonomibyggnad) efter torpet Ekeberg. Torpet tillkom på 1800-talet och revs under 1900-talet. Området är kringgärdat av stenmurar och rester av en gammal trädgårdsgård finns på murarna. Åkerlyckorna är tydliga till strukturen men igenväxande med högt gräs och sly. Odlingsrösen ligger på och intill åkrarna. Även odlingsrösen och husgrunder är igenväxande. Trädsiktet i området utgörs av björk, ek och ett par körsbärsträd. I nordvästra delen av området finns en brunn. Genom området löper en stig från Högars by och gram till torpet.

Kvalitetsmål:

Husgrunder, odlingsrösen och stenmurar är fria från träd och buskar och tydligt framträdande i terrängen. Vid torpet växer bärande träd och buskar. Åkerytorna är väl röjda och fria från träd och buskar. Stigen är röjd och tydlig. Brunnslocket är väl förankrat i marken och säkert för besökande.

Skötsel mål:

Området har vårdats årligen genom slåtter (gräsröjare). Röjning av uppväxande sly har skett vid behov.

Skötselområde 25

F d åkermark (mossodling) som numera är igenväxande. Åkern är uppodlad under sent 1800-tal och ännu vid tiden för ekonomiska kartan år 1953. Trädsiktet består främst av björk och något al. Gran har börjat att sprida sig i åkerns kanter. Ett grävt dike löper genom området i nord-sydlig riktning.

Kvalitetsmål:

I området växer en gles lövskog där trädsiktet utgörs av björk och al.

Skötsel mål:

Gallring har skett vid behov. Röjning av uppväxande sly har skett vid behov.

Skötselområde 26

F d ängsmark (ingår år 1905 i Storängen och år 1816 i ängsmark kallad Sidden). Den f d ängsmarken är belägen på en markant ås och dess slänter. Området har vuxit igen till blandskog. På åsen förekommer främst ek, tall, björk, lind, lönn och rönn, medan slänterna är bevuxna med mestadels med tall och asp. Eken är ung och står på sina ställen mycket tätt. På slänterna ner mot mossodlingen (skötselområde 22) ligger odlingsrösen.

Kvalitetsmål:

I området växer en gles blandad lövskog med öppnare partier i de låglänta delarna. Solitärträd i norra delen växer fria från intillväxande träd. Området är fritt från uppväxande sly och buskar. Inget ris förekommer på marken. Odlingsrösen är fria från träd och buskar.

Skötsel mål:

Området har successivt gallrats för att gynna lövskogsbeståndet. Ekbeståndet har gallrats för att de ekar som står kvar ska utveckla spärrgrenighet. Slyuppslag och buskar har röjts vid behov.

Stora Högarp 1:4

Stora Högarp 1:4 är idag obebott och till stora delar obrukad. Ägorna ligger centralt i det blivande reservatet.

Skötselområde 27

Åkermark som numera är betesmark. Åkern har, tillsammans med skötselområde 13, den längst kända kontinuiteten på Stora Högarp. Enligt det historiska kartmaterialet brukades åkrarna redan på 1600-talet, men är förmodligen ännu äldre. Åkern är röjd på odlingssten och större sten. I södra delen av området finns ett flertal odlingsrösen. De är numera igenväxta med träd (bl a ask, lind och körsbär), buskar och sly. Även i nordöstra delen förekommer odlingsrösen. I västra delen finns spår av den gamla vägen in mot gården Högarp 1:4.

Kvalitetsmål:

Åkern är hävdad med växelbruk. Odlingsrösen är väl röjda och framträdande. Enstaka lövträd och buskar finns intill odlingsrösen och åkerkanter.

Skötselmål:

Åkern har odlats. Slyuppslag och buskar har röjts vid behov. Röjning på odlingsrösen har skett vid behov.

Åtgärder initialt:

Inför odling. Gallring av yngre träd, sly och buskar i områdets nordöstra och östra del. Röjning på och intill odlingsrösen. Enstaka buskar och träd sparas intill odlingsrösen.

Skötselområde 28

Åkermark som numera är betesmark. I åkern finns två åkerholmar med berg i dagen. Åkerholmarna är väl röjda, med lövträd som alm, ask, lönn och en äldre hamlad lind. Längs den större åkerholmen sträckte sig bygatan före 1816 års skifte. Åkern är röjd på odlingssten och större sten. I åkern finns odlingsrösen. Även dessa är väl röjda. Den del av området som ligger längst i sydväst utgörs av äldre trädgård med några äldre fruktträd.

Kvalitetsmål:

Åkerytan är fri från träd och buskar och framträder tydligt i landskapet. Odlingsrösen och åkerholmar är väl röjda och framträdande. Enstaka lövträd och buskar växer på åkerholmar och intill odlingsrösen. Hamlade träd förekommer. I den gamla trädgården växer äldre fruktträd.

Skötselmål:

Åker och åkerholmar har betats årligen. Vid behov har slyuppslag och buskar röjts på åkerholmar, odlingsrösen och längs åkerns kanter. De hamlade träden har återhamlats vart 5-6:e år.

Åtgärder initialt:

Nyhamling av en ung lind intill odlingsröse.

Skötselområde 29

Tomtmark med byggnader till Högarp 1:4 (Bertas). På tomten finns en kulturhistoriskt väl bevarad enkelstuga i två plan från 1870-talet. Byggnaden har inte genomgått någon förändring sedan utförandet, med undantag för ett korrugerat plåttak från 1960-talet. Huset är ett av de mest ursprungliga bostadshusen i Högarp, men har sedan en längre tid varit obebodd och är i stort

behov av restaurering. Vidare finns en timrad bod med utkragad överdel från 1700-talets mitt, och alltså utskiftad från den gamla bytomten. Även boden är i stort behov av restaurering. Ladugården, som revs på 1960-talet, låg strax väster om bostadshuset. Idag finns bara grunden kvar. Mitt på den gamla gårdsplanen står ett vårdträd ”den gamla eken”, numera ihåligt. I trädgården finns vidare en brunn och i nordöstra hörnet en bod/dass.

Tomten är högt belägen. I trädgården finns äldre fruktträd, apel och körsbär samt syren, lönn och alm, men är i övrigt igenväxande med högt gräs. Området omkring trädgården är igenväxande. Trädsnittet utgörs av alm, ek, lönn, ask samt hassel och sly. Skötselområdet är avstängslat med eltråd.

Byggnader och tomtmark är privat område och vårdas av markägaren.

Skötselområde 30

Gammal åker som numera ingår i betesmark. Åkern har en tydlig terrassering mot f d ängsmark i söder och öster. Åkern är röjd på odlingssten och större sten. Åkern är delvis kringgårdad av stenmur i norr, öster och söder. Odlingsrösen förekommer. Stenmurar och odlingsrösen är igenväxande med sly och buskar. Lind och ung ask växer vid odlingsrösen. I öster har ung ek vandrat in på åkermarken.

Kvalitetsmål:

Odlad åker. Odlingsrösen är väl röjda och framträdande. Enstaka lövträd och buskar finns intill odlingsrösen och stenmurar. Några askar eller lindar är hamlade. I övrigt är odlingsrösen och stenmurar väl röjda och tydliga i landskapet.

Skötselområde 31:

Åkern har odlats. Slyuppslag och buskar längs åkerkanter har röjts vid behov. Röjning på odlingsrösen och stenmur har skett vid behov. De hamlade träden har återhamlat vart 5-6:e år.

Åtgärder initialt:

Inför odling. Avverka ung ek i områdets östra del. Kraftig röjning på och intill odlingsrösen samt stenmurar. Några enstaka buskar eller träd kan sparas i odlingsrösen. Några lind och/eller ask nyhamlas.

Skötselområde 31

F d åkermark (mossodling) som numera är igenväxande. Åkern var uppodlad under sent 1800-tal och vid tiden för 1953 års ekonomiska karta, men numera igenväxande med björksly. Gran förekommer också. Området är sankt med grävda diken. Mot stigen i väster finns en stenmur. I åkern finns ett odlingsröse.

Kvalitetsmål:

Åkerytan är fri från träd och buskar. Diket är rensat.

Skötselområde 32:

Röjning av uppväxande sly har skett vid behov.

Åtgärder initialt:

Avverka träd och buskar på åkerytan.

Skötselområde 32

Övergiven åker som numera är granplanterad. Åkern är delvis inhägnad med en låg stenmur. Åkern gränsar i öster mot sank mark. Mindre odlingsrösen förekommer. Åkern har brutits upp i ängsmark (kallad Storängen år 1905, Sidden år 1816) under 1800-talet (efter tiden för storskifte år 1816). Åkern brukades ännu på 1950-talet. Åkern brukades ännu på 1950-talet.

Kvalitetsmål:

Åkerytan är fri från träd och buskar. Odlingsrösen och stenmur är väl röjda.

Skötsel mål:

Röjning av uppväxande sly har skett vid behov.

Åtgärder initialt:

Avverka all gran på åkerytan. Röj på och intill odlingsrösen samt stenmurar.

Skötselområde 33

Övergiven åker som numera är granplanterad. Åkern är inhägnad med en låg stenmur. Stora odlingsrösen förekommer. Åkern har brutits upp i ängsmark (kallad Storängen år 1905, Sidden år 1816) under 1800-talet (men efter tiden för storskifte år 1816). Åkern brukades ännu på 1950-talet.

Kvalitetsmål:

Åkerytan är fri från träd och buskar. Odlingsrösen och stenmur är väl röjda.

Skötsel mål:

Röjning av uppväxande sly har skett vid behov.

Åtgärder initialt:

Avverka all gran på åkerytan. Röj på och intill odlingsrösen samt stenmurar.

Skötselområde 34

Övergiven åker som numera är gran- och tallplanterad. Åkern är inhägnad med en låg stenmur. Stora odlingsrösen förekommer. Åkern har brutits upp i ängsmark (kallad Storängen år 1905, Sidden år 1816) under 1800-talet (efter tiden för storskifte år 1816). Åkern brukades ännu på 1950-talet.

Kvalitetsmål:

Åkerytan är fri från träd och buskar. Odlingsrösen och stenmur är väl röjda.

Skötsel mål:

Röjning av uppväxande sly har skett vid behov.

Åtgärder initialt:

Avverka all gran på åkerytan. Röj på och intill odlingsrösen samt stenmurar.

Skötselområde 35

Övergiven åker som numera är igenväxande, men med tydliga konturer och relativt öppna ytor. I den gamla åkerytan växer mestadels tall och gran. De spridda odlingsrösen är igenväxande med

sly och buskar. Åkern är omgiven av skogsmark. Åkern har brutits upp i ängsmark före tiden för storskiftet år 1816 och kallas enligt handlingarna Änggärdslyckan (dvs lyckan i Änggärdet). Åkern var uppodlad ännu år 1905, men övergiven på 1950-talet.

Kvalitetsmål:

Den gamla åkerns konturer är tydliga. Odlingsrösen är röjda och tydliga.

Skötsel mål:

Röjning av uppväxande sly på odlingsrösen har skett vid behov. Successiv gallring har skett så att åkerns konturer har blivit tydliga tydlig.

Åtgärder initialt:

Röj på och intill odlingsrösen.

Skötselområde 36

F d ängsmark som planterats med gran. Området nyttjades som ängsmark in på 1900-talet (del i Storängen år 1905). Området var ännu öppet vid tiden för 1953 års ekonomiska karta. I norra delen (i kanten mot område 13) står en gammal hamlad ask.

Kvalitetsmål:

Området är öppet och väl hävdad.

Skötsel mål:

Området har årligen betats. Röjning av sly har skett vid behov.

Åtgärder initialt:

Successiv avverkning av all gran. Spara eventuella lövträd. Stängsla och låt ingå i betesfälla tillsammans med skötselområde 13.

Skötselområde 37

F d ängsmark – Västra ekängen – som numera är igenväxande. Området nyttjades som ängsmark till mitten av 1950-talet, varefter området betats till i början av 1970-talet. Trädskiktet utgörs främst av ek och björk. Asp och ask förekommer, liksom en. Hassel förekommer rikligt. Dessutom finns enstaka vildapel och hagtorn. På grund av att området är igenväxande har den visuella kontakten mellan åkerytorna i området brutits. Genom området löper en stig från Högarp 1:4 till de numera igenväxande åkrarna i söder (skötselområde 34 och 35).

Kvalitetsmål:

Ängsmarken är öppen och väl hävdad. Lövträd och hasselbuskar förekommer glest i grupper. Stigen är röjd och lättframkomlig.

Skötsel mål:

Ängsmarken har vårdats genom årlig fagning och slåtter. Slåttern har skett med skärande eller klippande redskap (lie eller slåtterbalk) under juli eller augusti. Det slagna gräset har bortforslats efter att ha torkat på plats under ett par veckor. Därefter har ängen efterbetats. Stigen (fågatan) har slåtrats vid behov under sommarhalvåret.

Skötselområde 38

F d ängsmark som numera utvecklats till skogsmark. Området har nyttjats kontinuerligt som ängsmark från 1600-talet till mitten av 1950-talet, varefter området betats till i början av 1970-

talet. Skötselområdet var beskogat redan vid tiden för gamla ekonomiska kartan år 1953. Numera växer ung till medelålders blandskog med framför allt ek, björk, lind och tall. Även alm, lind och gran förekommer. Över hela området förekommer grupper med enbuskar, liksom hassel. I området finns ett flertal myrstackar. Små odlingsrösen förekommer. Genom området löper en stig från Högarp 1:4 till de numera igenväxande åkrarna i sydost (skötselområde 34 och 35). Skötselområdet är stängslat med eltråd mot öster och söder, samt taggtråd mot väster.

Kvalitetsmål:

Hagmarken är öppen och trädskiktet består av enstaka grupper av lövträd och enbuskar. Hasselbuketter förekommer i hagmarken. Solitärträd förekommer. Området är fritt från uppväxande sly och buskar. Inget ris förekommer på marken. Stigen är röjd och lättframkomlig.

Skötselmål:

Området har årligen betats. Slyuppslag och buskar har röjts vid behov.

Åtgärder initialt:

Hagen stängslas och bete införs. Gallra och öppna upp området. Røj sly. Spara några yngre ekar med antydan till spärrgrenighet. Hugg bland enbuskar och spara de rakstammiga.

Skötselområde 39

F d ängsmark som numera utvecklats till skogsmark. Skötselområdet var beskogat redan vid tiden för gamla ekonomiska kartan år 1953. Området utgörs av en dalgång i riktning nordost-sydväst. På åsen i väster markeras gränsen mot grannfastigheten med taggtrådsstängsel. I området växer mestadels gran, björk, samt ek. Tall och ask förekommer, liksom hassel. I östra delen av området (mot skötselområde 34 och 35) växer framför allt björk och sly. Vid några rösen och längst i söder finns hamlade lindar. Genom områdets nordöstra del löper en stig från Högarp 1:4 till de numera igenväxande åkrarna (skötselområde 34 och 35).

Kvalitetsmål:

Skogen är gles och trädskiktet utgörs av främst björk och andra lövträd. Gläntor förekommer. Inget ris förekommer på marken. Stigen är röjd och lättframkomlig. Hamlad lind förekommer.

Skötselmål:

Området har gallrats vid behov för att gynna lövträden och för att skapa gläntor. Slyuppslag och buskar har röjts vid behov. Stigen har slåtrats och röjts vid behov. De hamlade träden har återhamlats vart 5-6:e år.

Åtgärder initialt:

Røj sly i områdets östra del. Återhamling av lind.

Skötselområde 40

F d ängsmark (ingår år 1905 i Storängen och år 1816 i ängsmark kallad Sidden) som numera utvecklats till skogsmark. Skötselområdet var beskogat redan vid tiden för gamla ekonomiska kartan år 1953. Hela området sluttar mot öster. I området växer en blandskog med bl a gran, tall, ung ek, en och sly. Även lind och ask förekommer. I söder är skogen mera lundartad med öppna gläntor. Här förekommer lind, rönn, säl, körsbär och asp. I området finns två åkerlyckor (skötselområde 32 och 33).

Kvalitetsmål:

I området växer en gles blandad lövskog. Gläntor förekommer, liksom enstaka solitärträd som växer fria från intillväxande träd. En förekommer. Området är fritt från uppväxande sly och buskar. Inget ris förekommer på marken.

Skötselmål:

Området har successivt gallrats för att gynna lövskogsbeståndet. Ekbeståndet har gallrats för att de ekar som står kvar ska utveckla spärrgrenighet. Omkring de äldre ekarna har röjts fritt för att gynna ekens utveckling. Slyuppslag och buskar har röjts vid behov.

Åtgärder initialt:

Gallra skogen för att gynna lövträden. Gallra hårt bland ung ek som växer för tätt, men spara yngre ekar med antydan till spärrgrenighet.

Skötselområde 41

Äldre betesmark (Fårhagen år 1918) på en ås i riktning nordväst-sydost. Området var ännu öppet (särskilt i södra delen) vid tiden för ekonomiska kartan år 1950. Betesmarken är numera planterad med gran och tall. En förekommer. Myrstackar förekommer. Norr om vägen in till Lilla Högarp finns en del äldre tallar och granar. På åsen finns spår efter en äldre stig (markerad på 1950 års karta samt år 1905).

Kvalitetsmål:

Södra delen av området är öppen och hagmarksliknande med enstaka träd och enbuskar, så att sikten mot Lilla Högarp är fri. Norr om vägen utgörs området av skogsmark med inslag av äldre tall och gran.

Skötselmål:

Gallring vid behov. När så är möjligt kan med fördel bete införas i södra delen.

Åtgärder initialt:

Området söder om vägen gallras successivt för att glesa ur trädbeståndet. Inför bete i södra delen när så är möjligt.

Stora Högarp 1:5

Stora Högarp 1:5 ägs och brukas idag av ägaren till Lilla Högarp 2:1. Gården Högarp 1:5 nyttjas som museum/ informationsstuga samt som övernattningsstuga. Ägorna ligger i västra delen av reservatet och är överlag väl hävdade.

Skötselområde 42

F d ängsmark (ingår i Kärringängen år 1816, norra delen i Källängen år 1905) som numera är betesmark. Området brukades som äng fram till 1940-talet och därefter har området betats. Området är väl hävdad och trädskiktet utgörs mestadels av spridda björkar och enar. I norr finns två kullar där större lövträd som ek, lönn, lind, ask m.m förekommer. Ask och lind bär spår efter hamling. Ett stråk av fuktig mark sträcker sig i riktning sydost-nordväst. I den fuktiga marken finns handgrävda diken.

Natura 2000-habitat: Silikatgräsmark (6270)
Fuktäng (6410)

Kvalitetsmål:

Området är väl betat och röjt med spridda träd och buskar. I norr är trädskiktet koncentrerat till de två höjderna.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyppslag och buskar har röjts vid behov.

Skötselområde 43

F d ängsmark (ingår i Kärringängen år 1816) som numera är betesmark. Området var öppet vid tiden för ekonomiska kartan år 1953. Området ligger lågt och är sankt. Trädskiktet utgörs mestadels av glest spridda björkar samt ett par enar.

Kvalitetsmål:

Området är väl betat och röjt med glest spridda björk och en.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyppslag och buskar har röjts vid behov.

Skötselområde 44

Gammal utmarkshage med spår av odling i form av en röjd yta och några odlingsrösen. Längst i sydost finns ett mindre grustag. Trädskiktet utgörs av björk. Området är väl betat och röjt.

Natura 2000-habitat: Silikatgräsmark (6270)

Kvalitetsmål:

Området är väl hävdad med spridda björkar. Den röjda ytan och odlingsrösen är fria från igenväxningsvegetation.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyppslag och buskar har röjts vid behov.

Skötselområde 45

Gammal utmarkshage. Trädsiktet utgörs mestadels av björk och några spridda enar. I öster (strax sydväst om område om skötselområde 49) finns ett sankt område och ett grävt dike. I området mellan skötselområde 47 och 49 finns en markant höjd där berget går i dagen. Höjden är bevuxen med tall, ek, en och oxel. Området är väl röjt och betat.

Natura 2000-habitat: Silikatgräsmark (6270)
Fuktäng (6410)

Kvalitetsmål:

Området är väl betat och röjt med spridda lövträd – främst björk. På höjden i öster växer några större träd – tall, ek och oxel – samt några enar.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyppslag och buskar har röjts vid behov.

Skötselområde 46

Igenväxande åker med odlingsrösen. Åkern kringgärdas delvis av en låg stenmur. På den gamla åkerytan växer björk och en.

Kvalitetsmål:

Åkerytan är fri från träd och buskar. Odlingsrösen är väl röjda och väl framträdande. Enstaka lövträd och buskar finns intill odlingsrösen och stenmurar.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyppslag och buskar har röjts vid behov. Röjning på odlingsrösen och stenmur har skett vid behov.

Skötselområde 47

F d åker som idag betas. Åkern ligger på en förhöjning i landskapet och sluttar mot söder. I åkern finns rikligt med odlingsrösen. Intill odlingsrösen växer enstaka ask, ek, körsbär och björk. I åkerns östra kant finns en låg stenmur. I söder finns en tydlig terrassering (mot skötselområde 43). Området är öppet och väl hävdad, dock har nypon börjat sprida sig i södra delen.

Kvalitetsmål:

Åkerytan är fri från träd och buskar. Odlingsrösen och stenmur är väl röjda och framträdande. Vid odlingsrösen växer enstaka lövträd eller bärträd.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyppslag och buskar har röjts vid behov. Röjning på odlingsrösen och stenmur har skett vid behov.

Skötselområde 48

F d åker som idag betas. Åkern har en tydlig terrassering och kringgärdas delvis av en låg stenmur. Åkern är öppen och fri från träd och buskar. I åkerns kanter växer enstaka ask, ek, körsbär och björk.

Kvalitetsmål:

Åkerytan är fri från träd och buskar. Stenmuren är väl röjd och framträdande.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyuppslag och buskar har röjts vid behov. Röjning på odlingsrösen och stenmur har skett vid behov.

Skötselområde 49

F d åker som idag betas. Åkern sluttar mot söder. I åkern finns odlingsrösen och åkern kringgärdas av en låg stenmur. I områdets sydvästra del är marken sank. Här finns ett grävt dike i öst-västlig riktning. Området är öppet och väl hävdad.

Kvalitetsmål:

Åkerytan är fri från träd och buskar. Odlingsrösen och stenmur är väl röjda och framträdande.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyuppslag och buskar har röjts vid behov. Röjning på odlingsrösen och stenmur har skett vid behov.

Skötselområde 50

F d åker som idag betas. Åkern sluttar mot söder. I åkern finns några odlingsrösen. Åkern kringgärdas delvis av en låg stenmur. Området är öppet och väl hävdad. I åkerns kanter växer enstaka apel, körsbär och björk.

Kvalitetsmål:

Åkerytan är fri från träd och buskar. Stenmuren är väl röjda och framträdande.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyuppslag och buskar har röjts vid behov. Röjning på stenmur har skett vid behov.

Skötselområde 51

F d åker som idag betas. Åkern sluttar mot söder. Åkern kringgärdas av en låg stenmur. Området är öppet och väl hävdad. En kraftledning sträcker sig genom området.

Kvalitetsmål:

Åkerytan är fri från träd och buskar. Stenmuren är väl röjda och framträdande.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyuppslag och buskar har röjts vid behov. Röjning på stenmur har skett vid behov.

Skötselområde 52

Gammal hagmark (Stora Högarps hagmark år 1816) som betas. Området var öppet även vid tiden för ekonomiska kartan år 1953. Norr om åkerlyckan (skötselområde 52) finns en förhöjning, där berg går i dagen. Här växer några större kjolgranar i grupp, en tall, några björkar samt en. I övrigt är området öppet och trädskiktet utgörs mestadels av björk och en. Oxel och

apel förekommer. Vid bergklacken finns några odlingsrösen. Skötselområdet är inhägnat med taggtråd. En kraftledning sträcker sig genom området.

Natura 2000-habitat: Silikatgräsmark (6270)

Kvalitetsmål:

Området är väl betat och röjt med spridda träd och buskar. På bergklacken växer några större kjolgranar, samt en, tall och björk.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyppslag och buskar har röjts vid behov.

Skötselområde 53

F d ängsmark som nu betas. Området är bergbundet med odlingsrösen från de intilliggande åkrarna. I hagen växer större träd som hästkastanj, lönn, björk och ek. Vidare finns äldre frukt- och bärträd, samt oxel. Enar förekommer. Området är öppet och väl hävdad.

Natura 2000-habitat: Silikatgräsmark (6270)

Kvalitetsmål:

Området är väl betat och röjt med enstaka träd och buskar.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyppslag och buskar har röjts vid behov.

Skötselområde 54

Åker (vall). Åkern sluttar mot sydost. Åkerytorna är fria från träd och buskar. Odlingsrösen förekommer. Vid odlingsrösen växer enstaka ask, körsbärsträd, apel och oxel.

Kvalitetsmål:

Odlad åker. Odlingsrösen är väl röjda och framträdande. Vid odlingsrösen växer enstaka lövträd och frukt- eller bärträd.

Skötselmål:

Åkern har odlats. Slyppslag och buskar vid odlingsrösen och åkerkanter har röjts vid behov.

Skötselområde 55

Åker som numera betas. Åkerytan är fri från träd och buskar.

Kvalitetsmål:

Åkerytan är fri från träd och buskar.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyppslag och buskar har röjts vid behov.

Skötselområde 56

Tomtmark med byggnader till Högarp 1:5 (Gullis). På tomten finns en kulturhistoriskt väl bevarad timrad parstuga i två plan från 1850-talet. Liksom andra boningshus i Högarp har

byggnaden rödfärgad locklistpanel och vita utsmyckningar. Taket är täckt med tegel. På tomten finns vidare en timrad bod med utkragad överdel från sent 1700-talet. Bodan är tillbyggd med vedbod i regelverk och ett dass. Ladugården är belägen sydväst om bostadshuset och uppförd i början av 1900-talet. Ladugårdsdelen är timrad, medan övrig del är uppförd i resvirke. På andra sidan vägen, vid nuvarande parkering (skötselområde 57), finns även en vagnbod som tillhör gården. Vagnboden är uppförd i början av 1900-talet i resvirke. Ett rödfärgat spjälstaket avgränsar trädgården mot byvägen. I trädgården växer bl a körsbär, apel, syren, lönn och ask.

Byggnaderna har ett högt kulturhistoriskt värde. Bostadshuset är inrymmer information och en utställning om Högarps by. Här finns också möjlighet till övernattnng. Byggnaderna är i gott skick.

Kvalitetsmål

Byggnaderna är vårdade på ett sådant sätt att de har bibehållit sin tidstypiska karaktär. Inga uppslag av träd eller buskar finns invid byggnaderna. Trädgården är röjd och väl hävdad. Gräsbärande ytor är slagna.

Ett framtida kvalitetsmål är att trädgården är iordningsställd med rabatter, eventuella grusgångar och eventuell köksträdgård. Rekonstruktionen av trädgården ska föregås av inventering av växter och träd, studier av fotografier och intervjuer för att utröna trädgårdens utseende vid tiden omkring år 1950.

Skötselmål

Byggnaderna har vårdats och underhållits så att deras bevarande har säkerställts. Slyppslag intill byggnaderna har röjts och gräsbärande ytor har klippts.

Skötselområde 57

Parkering med informationstavla. Inom skötselområdet finns en vagnbod tillhörande Stora Högarp 1:5. Vagnboden är uppförd under tidigt 1900-tal i resvirke och är rödfärgad.

Kvalitetsmål:

Parkeringsplatsen är välskött. Vagnboden är vårdad på ett sådant sätt att byggnaden har bibehållit sin tidstypiska karaktär. Vid parkeringen finns information om kulturresevatet.

Skötselmål:

Parkeringsplatsen har grusats av vid behov. Området omkring har röjts vid behov. Vagnboden har vårdats och underhållits så att dess bevarande har säkerställts. Slyppslag intill byggnaden har röjts.

Lilla Högarp 2:1

Lilla Högarp utgör reservatets norra del och har fram till år 1945 tillhört Vallby säteri. Detta innebär att det historiska kartmaterialet för Lilla Högarp 2:1 är begränsat, då varken storskifte eller laga skifte ägt rum. Från år 1918 finns en skogsdelningskarta som dock endast schematiskt beskriver inägomarken. Lilla Högarp och Stora Högarp 1:5 har idag gemensam ägare.

Skötselområde 58

Troligen f d ängsmark som numera betas. I betesmarken finns spår efter en åkerlycka (markerad som åker år 1953). Trädskiktet utgörs av några tallar, björkar och ekar. Körsbärsträd och en förekommer.

Natura 2000-habitat: Silikatgräsmark (6270)

Kvalitetsmål:

Området är öppet och väl hävdad med enstaka träd och buskar. Den gamla åkerytan är fri från träd och buskar.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyppslag och buskar har röjts vid behov.

Skötselområde 59

Åker (vall) – Ladugårdsgärdet –. I åkern finns stora odlingsrösen och flera åkerholmar där berget går i dagen. I gränsen till skötselområde 60 finns en tydlig terrasskant. På åkerholmar och intill odlingsrösen växer enstaka björk, körsbär samt lind (varav en har spår av hamling). En kraftledning löper genom området.

Kvalitetsmål:

Åkern är odlad med vall eller hävdad med växelbruk. Odlingsrösen, åkerholmar och terrasskanten är väl röjda och tydligt framträdande.

Skötselmål:

Åkern har odlats. Åkern har slåtrats och efterbetats årligen. Slyppslag och buskar på åkerholmar, odlingsrösen och terrasskant har röjts vid behov.

Skötselområde 60

Åker (vall) – Lilla gårdet –. I åkern förekommer några odlingsrösen. Åkern avgränsas mot skogen av en stenmur. Åkern är stenröjd.

Kvalitetsmål:

Åkern är odlad med vall eller hävdad med växelbruk. Stenmuren och odlingsrösen är väl röjda och framträdande.

Skötselmål:

Åkern har odlats. Åkern har slåtrats och efterbetats årligen. Slyppslag och buskar på odlingsrösen och stenmur har röjts vid behov.

Skötselområde 61

Betesmark – Fårabacken –. Området var öppet vid tiden för ekonomiska kartan 1953. Marken är torr och stenbunden. I betesmarken finns odlingsrösen som troligen röjts för att gynna grästillväxten i hagen. Trädskiktet utgörs av ett par kjolgranar, spridda enar och björkar, samt två äldre hamlade lindar. I övrigt förekommer alm, tall, oxel och ek. Området är öppet och väl hävdad.

Natura 2000-habitat: Silikatgräsmark (6270)

Kvalitetsmål:

Området är öppet och väl betat, med enstaka träd och buskar. Hamlad lind förekommer.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyppslag och buskar har röjts vid behov. Återhamling har skett vart 5-6:e år

Skötselområde 62

Åker (vall) – Smedjerydsträdan –. I åkern förekommer odlingsrösen och längs åkerkanten i öster finns en stenmur. Odlingsrösen och stenmur är fria från igenväxningsvegetation. Vid odlingsrösen och stenmur växer enstaka körsbärsträd.

Kvalitetsmål:

Odlad åker. Odlingsrösen och stenmur är väl röjda och framträdande.

Skötselmål:

Åkern har odlats. Røjning på odlingsrösen och stenmur har skett vid behov.

Skötselområde 63

Betesmark – Kohagen –. Området utgörs dels av en fuktig dalgång som sluttar mot norr, dels högre belägen mark i nordväst. På en karta från år 1809 är en fägata markerad i östra delen av området. Fägatan sträcker sig från betet i skogen och avslutas som en tratt in mot bebyggelsen i söder. Fägatan finns ännu kvar närmast bebyggelsen i söder och kantas av trädgårdsgårdar. Längs fägatan står fyra nyhamlade askar.

De centrala tillika de lägre partierna av skötselområdet är fuktiga och här finns en källa. Källan är inhägnad med ett slanstaket. I fuktstråket växer framför allt björk, några enar och körsbärsträd. Enstaka asp och ek förekommer. På slänten i nordost (mot skötselområde 66) finns en husgrund efter en bastu. I kanten mot åkern ligger en stentipp.

På de högre partierna i nordväst förekommer spridda enar, körsbär, apel, några unga ekar, oxel och en kjolgran. Här finns vidare odlingsrösen och spår av äldre odling i form av röjda ytor och en terrassering. Området är öppet och väl hävdad.

Natura 2000-habitat: Silikatgräsmark (6270)
Fuktäng (6410)

Kvalitetsmål:

Området är öppet och väl betat, med enstaka träd och buskar. Hamlade askar förekommer. Fägatan markeras av trädgårdsgårdar.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyuppslag och buskar har röjts vid behov. Trägardegården har restaurerats vid behov och fägatan slåtrats vid behov under sommarhalvåret. Återhamling har skett vart 5-6:e år.

Skötselområde 64

Östra delen av skötselområdet utgörs av en sluttning från åkermarken (skötselområde 66) mot norr. Här växer en blandad lövskog (alm, ek, björk, lind, asp och ask), men här finns också rikligt med hassel. Vid åkerkanten i söder finns bl a en äldre hamlad lönn och ett gammalt körsbärsträd. I sluttningarna ligger stentippar från stenröjningar på den angränsande åkermarken. Mot åkern (skötselområde 66) finns rester av en gammal gårdesgård. Enligt ekonomiska kartan från år 1953 var området då öppen hagmark, förutom en del i öster som var mer beskogat.

I västra delen av skötselområdet finns en dalgång. I fuktstråket växer mestadels ung björk, asp och sly. På östra sluttningen ned mot fuktstråket växer mestadels ung ek och björk, hassel och enstaka gran. Äldre enar förekommer. Området väster om fuktstråket (mot skötselområde 63) är väl röjt med enstaka träd.

Natura 2000-habitat: Fuktäng (6410)

Kvalitetsmål:

Området har återfått sin karaktär av hagmark. Området är öppet och väl betat, med enstaka träd och buskar. I hagen förekommer hamlade träd. I fuktstråket växer en gles skog av framförallt björk, asp och al. Slänterna ned mot fuktstråket är väl hävdade med spridda träd och buskar.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Gallring har skett vid behov. Slyuppslag och buskar har röjts vid behov.

Skötselområde 65

F d ängsmark och troligen därefter betesmark, som vuxit igen till skog under 1900-talet. Stora delar av området har under senare år röjts och idag finns enstaka björkar och rikligt med uppväxande sly över hela den röjda ytan.

Kvalitetsmål:

Området har återfått sin karaktär av hagmark. Området är öppet och väl betat, med enstaka träd och buskar.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyuppslag och buskar har röjts vid behov.

Skötselområde 66

Åker (vall) – Bastuträdan – i nordväst och – Toraträdan – i sydost. I de båda åkrarna förekommer odlingsrösen. Intill odlingsrösen växer enstaka körsbärsträd. Mot väster och norr inhägnas åkern av en kraftig stenmur (innehåller även block och sprängsten). Stenmuren är förstärkt med taggtråd.

Kvalitetsmål:

Odlad åker. Odlingsrösen är väl röjda och framträdande. Vid odlingsrösena växer enstaka lövträd och frukt- eller bärträd. Taggträden är ersatt av eltråd.

Skötselmål:

Åkern har odlats. Röjning på odlingsrösen har skett vid behov.

Skötselområde 67

F d åker (nordöstra delen av Toraträdan) och betesmark. I omgivande betesmark ligger den gamla flikiga åkern. De gamla åkerytorna med terrasseringar och åkerhak är tydligt framträdande i betesmarken. I åkern finns flera, mindre odlingsrösen. Trädsiktet utgörs av körsbär, ek, björk och oxel (vilken bär spår av hamling). Rönn och en förekommer. Området är inhägnat med taggtråd.

Natura 2000-habitat: Silikatgräsmark (6270)

Kvalitetsmål:

Området är öppet och väl hävdad med enstaka träd och buskar. Åkerytorna är fria från träd och buskar.

Skötselmål:

Området har betats årligen. Slyuppslag och buskar har röjts vid behov.

Skötselområde 68

Ängsmark som hävdats kontinuerligt genom slåtter fram till 1960-talet, därefter har området betats under en period. På senare år har slåtter återigen införts i området. Hela området sluttar ned mot en damm i sydvästra delen. I denna damm finns den större vattensalamandern. I området förekommer röjningsrösen som delvis är övertorvade och ett par äldre odlingsterrasser. I ängen växer främst enstaka björk, ek, äldre apel, körsbärsträd, alm och oxel. Både äldre och yngre hamlade lindar förekommer. Området öppet och väl hävdad.

Natura 2000-habitat: Fuktäng (6410)
Löväng (6530)

Kvalitetsmål:

Ängsmarken är öppen och väl hävdad med enstaka träd och buskar. Röjningsrösen är fria från igenväxningsvegetation. I ängsmarken förekommer hamlade lindar.

Skötselmål:

Ängsmarken har vårdats genom årlig fagning och slåtter. Slåttern har skett med skärande eller klippande redskap (lie eller slåtterbalk) under juli eller augusti. Det slagna gräset har bortforslats efter att ha torkat på plats under ett par veckor. Därefter har ängen efterbetats. Röjning på odlingsrösen har skett vid behov. Röjning omkring dammen har skett vid behov. De hamlade träden har återhamlats vart 5-6:e år.

Skötselområde 69

Åker (vall) – Trädgårdsträdan –. Åkern är stenröjd. Mot fägatan i väster finns en trädgårdsgård.

Kvalitetsmål:

Odlad åker.

Skötselmål:

Åkern har odlats. Trädgårdsgården har restaurerats vid behov.

Skötselområde 70

Tomtmark med byggnader till Lilla Högarps 2:1 (Lillys). På gården finns två mangårdsbyggnader, en äldre uppförd på 1700-talet och en yngre uppförd år 1895. Den yngre av de båda byggnaderna används idag som bostad och har till- och ombyggt för att fungera som en modern bostad för gårdens brukare. Byggnaden är knuttimrad och klädd med rödfärgad locklistpanel med vita utsmyckningar. Det äldre bostadshuset är en timrad enkelstuga i en våning och troligen uppförd under andra hälften av 1700-talet. Stugan har flyttats till sin nuvarande plats, men har förmodligen varit huvudbyggnad till gården (eller undantag). På senare tid har stugan fungerat som förråd. Vidare finns en bod uppförd i skiftesverk på 1800-talet och en ladugård, ursprungligen från 1860-talet, med numera om- och tillbyggd.

Byggnader och tomtmark är privat område och vårdas av markägaren.

Kvalitetsmål:

Det äldre bostadshuset och boden är vårdade på ett sådant sätt att de har bibehållit sin tidstypiska karaktär. Inga uppslag av träd eller buskar finns intill dessa byggnader.

Skötselmål:

Byggnaderna i kvalitetsmålet ovan har vårdats och underhållits så att deras bevarande har säkerställts. Slyppslag intill byggnaderna har röjts.

Skötselområde 71 – Vägar –

Byvägen genom Stora Högarps samt väg till Lilla Högarps. Vägarne har grusbeläggning och har bibehållit sin ålderdomliga karaktär. Intill vägrenarna förekommer hamlade träd.

Kvalitetsmål:

Vägarne är grusade med slåttrade vägrenar. Längs vägen förekommer hamlade träd.

Skötselmål:

Vägarne har grusats med naturgrus vid behov. Vägrenarna har slåttrats årligen.

Skötselområde 72 – Stängsel –

Hägnader i området. Längs fågatorna har trädgårdesgårdar uppförts under senare år. På några ställen i markerna finns rester av s k halvgärdesgårdar uppe på stenmurar (t ex skötselområde 18, 17 och 24). Stenmurar förekommer rikligt i Högarps, även om de flesta är låga och mer ger intryck av att vara ihopsamlad odlingssten, än en regelrätt mur. Som nämnts tidigare har de i detta arbete ändå fått gå under benämningen stenmur. De vanligaste förekommande stängslen idag i Högarps är taggtråd och elstängsel.

Kvalitetsmål:

Längs fågatorna finns väl underhållna och fungerande trädgårdesgårdar. Stenmurar är fria från igenväxningsvegetation och tydliga i landskapet. I pedagogiskt syfte finns en halvgärdesgård i ursprungligt läge (förslagsvis mellan skötselområde 14 och 18, eller omkring torplämningen Ekeberg, 24). Ingen lös taggtråd förekommer i reservatet. Trädgårdarna inom skötselområde 10 och 56 inramas av spjälstaket. Moderna fyrtrådiga taggtrådsstängsel är i möjligaste mån ersatt med eltråd (i samråd med brukare).

Skötselmål:

Trädgårdesgårdarna har restaurerats vid behov. Rójning på och intill stenmurar har skett vid behov.

Friluftsliv och turism

Övergripande mål

Kulturreseptatet Högarps by ska bidra till att öka kunskapen om de förhållanden som rådde på ett mindre skogsjordbruk, i detta fall från 1900 till omkring år 1950. I reservatet kan besökaren uppleva det äldre odlingslandskapet och det äldre byggnadsskicket. Området ska också ge en naturupplevelse och ökad kunskap om de växt- och djurarter som hör det småskaliga jordbruket till.

Information

En informationsskylt i A1-format, med beskrivning av området, föreskrifter och karta, ska tas fram. Skylten ska placeras vid parkeringen. En folder innehållande bland annat 1950-talets ekonomiska karta och historiska kartor ska produceras. Med folderns hjälp kan besökaren på egen hand läsa landskapet med alla dess lämningar och samtidigt få reda på vilken flora som finns i markerna där dom går. De skyltar som finns i kulturreseptatet ska vara enhetliga.

Anordningar

I västra delen av kulturreseptatet finns en parkeringsplats. Här kan också bussar parkera och vända. Ladugården (Högarps 1:5) kan användas för publik verksamhet och bostadshuset på samma fastighet inrymmer museum och information om kulturreseptatet. Det finns också möjlighet att övernatta i detta hus. I ladugården finns toalett. Behov av övriga anordningar för till exempel renhållning ska utvärderas och eventuellt kompletteras efter hand.

Dokumentation och uppföljning

Uppföljning av skötsel mål och restaureringsinsatser ska utföras av förvaltaren.

Inom skötselområden 8, 14, 17, 28, 61, 63 och 69 finns fasta provrutor utlagda år 2001, för att förändringar i vegetationen ska kunna följas (Meddelande 02:39, Länsstyrelsen i Jönköpings län).

Revidering av skötselplan

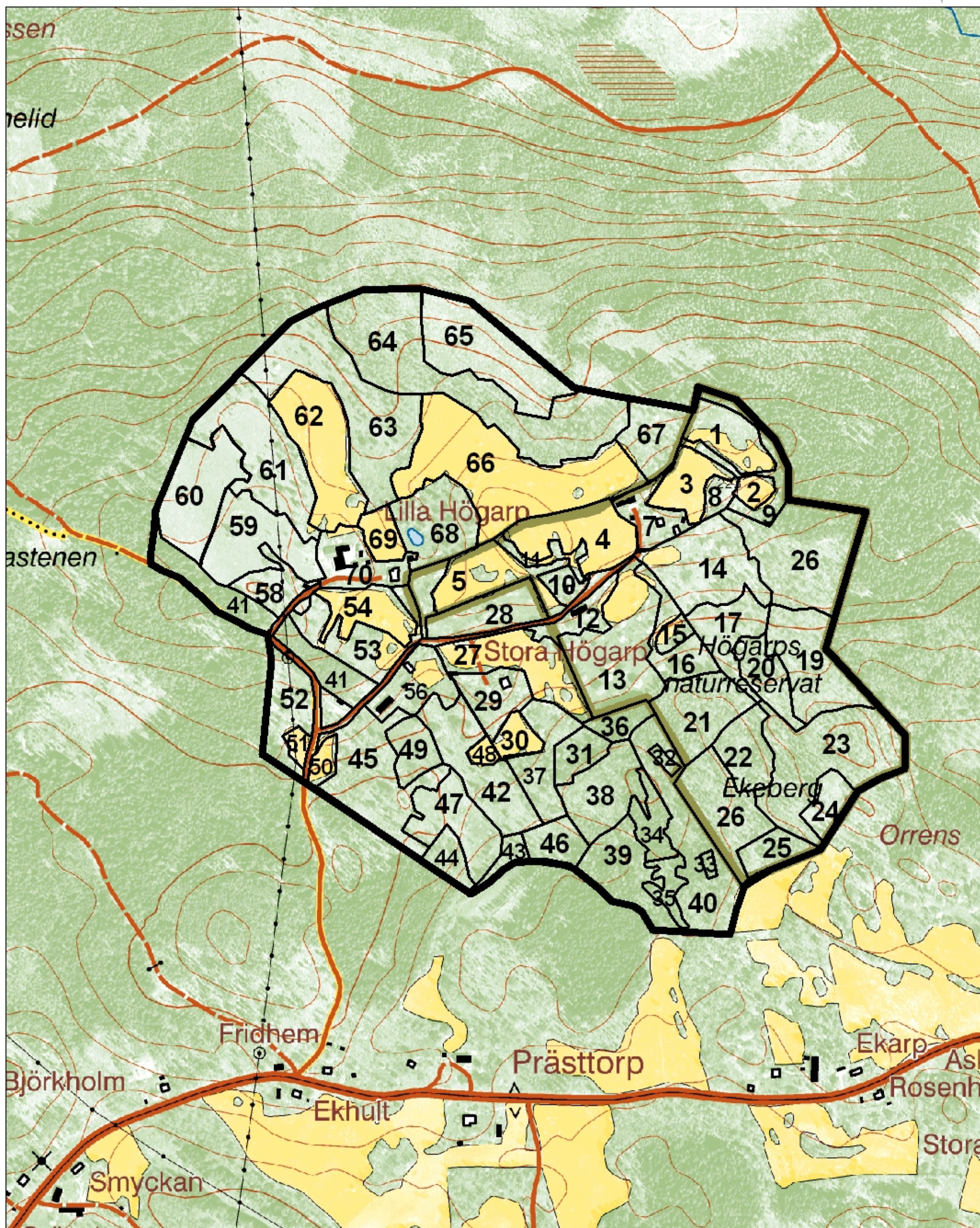
Skötselplanen ska revideras 1-5 år efter det att kulturreseptatet bildats. Detta på grund av att stora initiala restaureringsarbeten nydligen har gjorts i delar av reservatet. I samband med att skötselplanen revideras kommer också en inarbetning av Natur 2000-området bevarandemål att göras. Dessa inarbetningar kommer då att utgå ifrån resultaten av den översyn som är tänkt under 2010. Därefter bör en översyn av skötselplanen göras inom 10 år för att bedöma behovet av en eventuell revidering.

Kulturreservatet Högarps by

Bilaga 2a, Karta till skötselplan - Skötselområden

Tillhör Länsstyrelsens beslut

2010-03-19, dnr 435-8655-04

© Lantmäteriet 2007. Ur GSD-Fastighetskartan
ärende 106-2004/188F.

Kartkälla: Länsstyrelsen i Jönköpings län.

Godkänd från sekretessynpunkt för spridning.
Lantmäteriverket 1999-09-16.

 Skötselområden

0 50 100 Meter 1:5 000

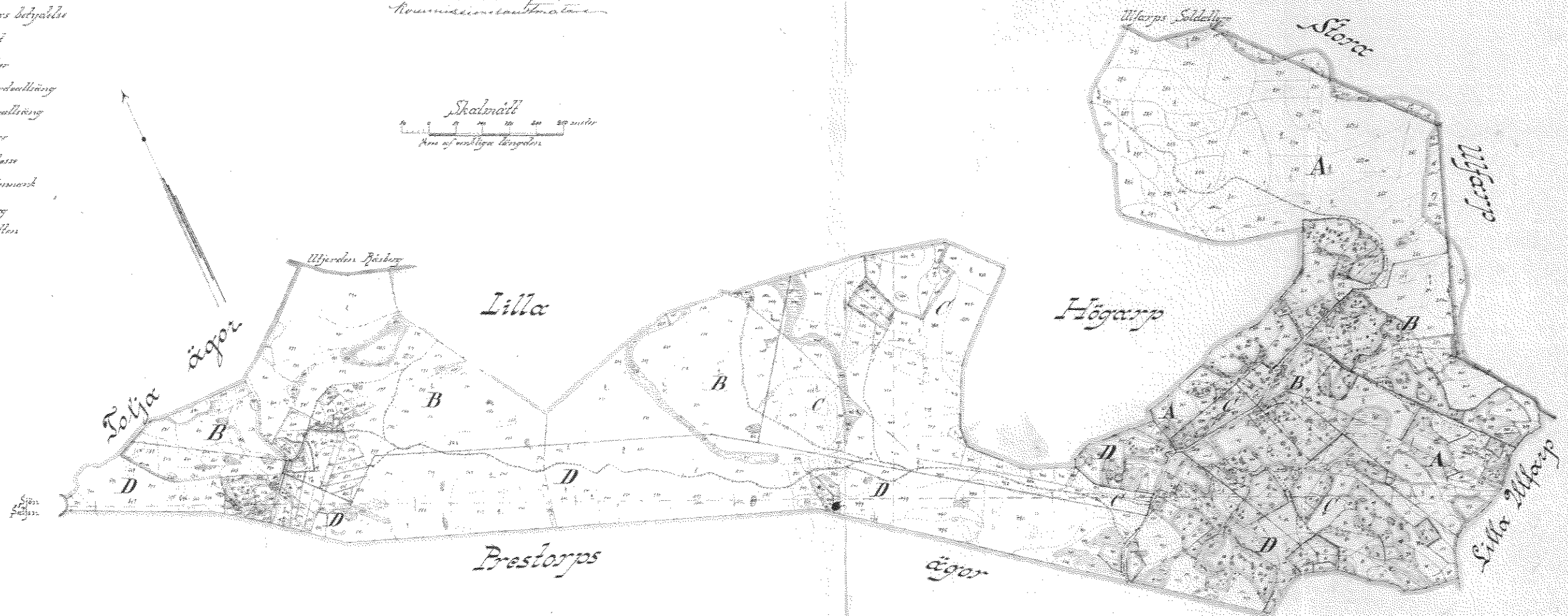

Karta
öfver Stora Högarps
Stenbergas socken, Östra härad
och Sörköpings län,
uppmälad för 1905 af
K. W. Ekberg
Kommunikationsdepartementet

Stenbergas betäckelse

	Torr
	Åker
	Färdvallning
	Stänsättning
	Gräs
	Skog
	Bekant
	Berg
	Vatten

Skalmått
0 100 200 300 meter
Års af nordliga längden

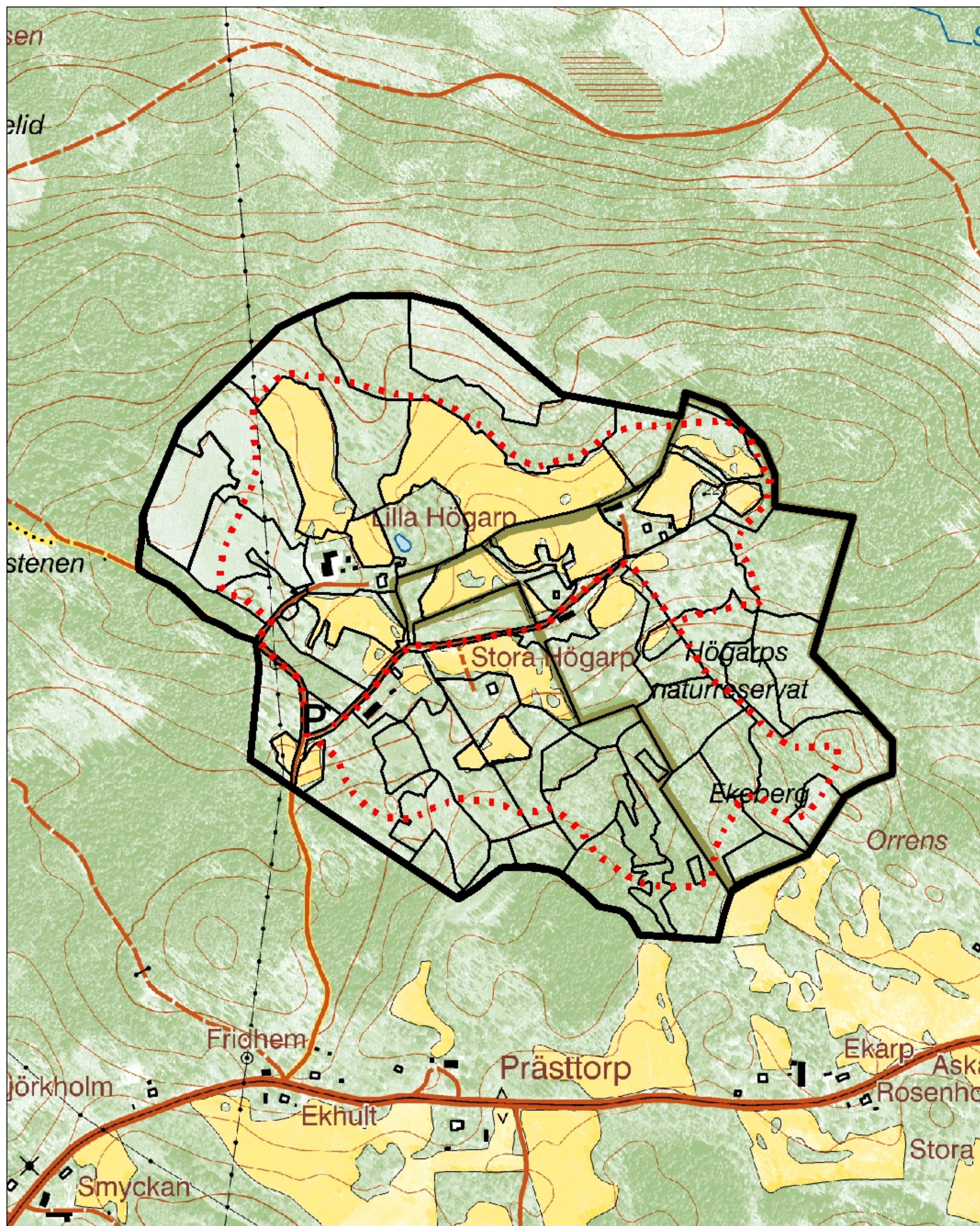
Utmäkt
År 1908 den 30 December lades i
den till uppmätning lagna skiftet
med Stora Högarps af Östra härad
uppmätning för 1905 af
K. W. Ekberg
Kommunikationsdepartementet
Tillgängligt
K. W. Ekberg

Kulturreservatet Högarps by

Bilaga 2c, Karta till skötselplan - Anordningar

Tillhör Länsstyrelsens beslut

2010-03-19, dnr 435-8655-04

© Lantmäteriet 2007. Ur GSD-Fastighetskartan
ärende 106-2004/188F.

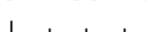
Kartkälla: Länsstyrelsen i Jönköpings län.

Godkänd från sekretessynpunkt för spridning.
Lantmäteriverket 1999-09-16.

 Skötselområden

 Vandningsled

 Parkeringsplats

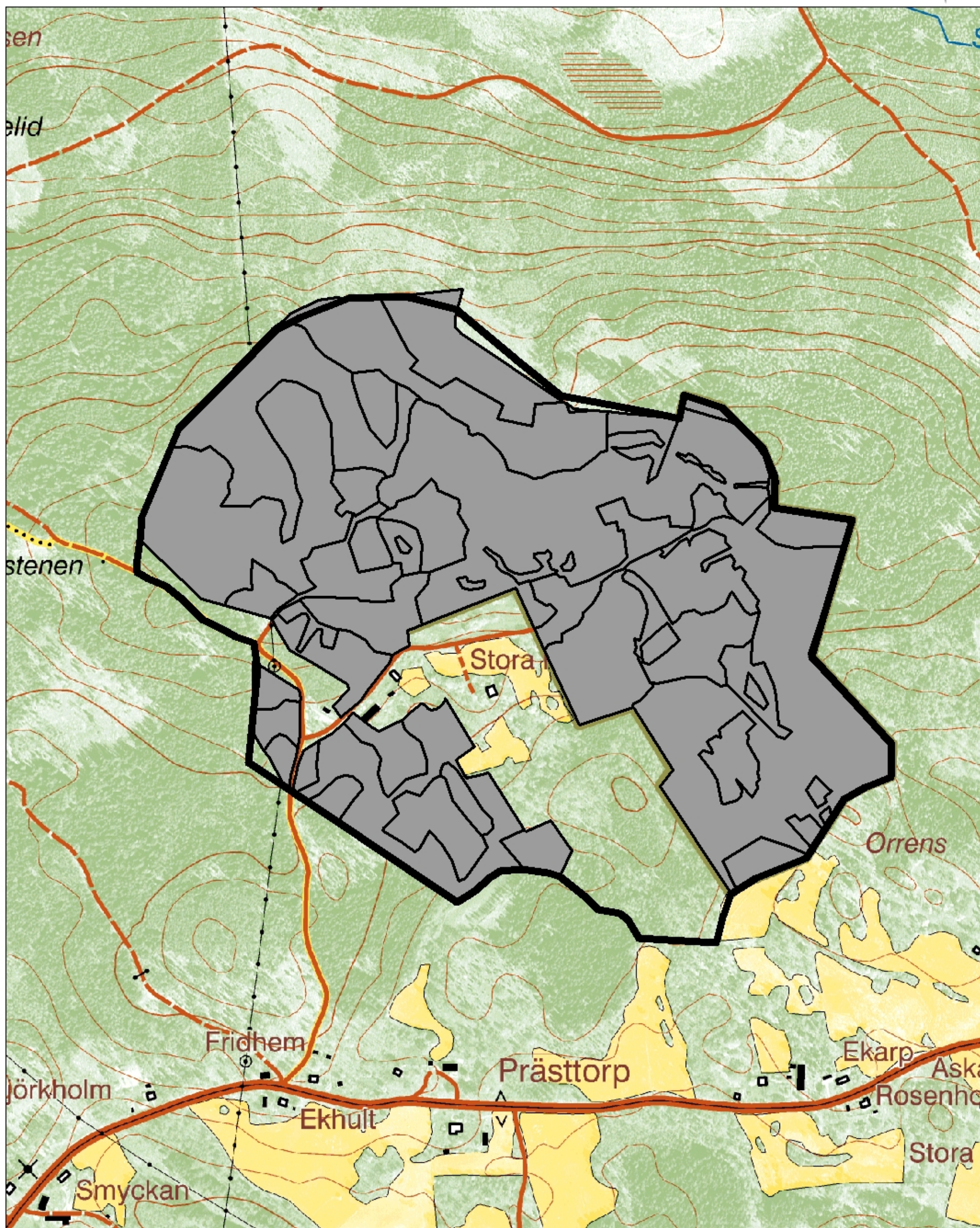
0 50 100 Meter 1:5 000

Kulturreservatet Högarps by

Bilaga 2d, Karta till skötselplan - Natura 2000-områden

Tillhör Länsstyrelsens beslut

2010-03-19, dnr 435-8655-04

© Lantmäteriet 2007. Ur GSD-Fastighetskartan
ärende 106-2004/188F.

Kartkälla: Länsstyrelsen i Jönköpings län.

Godkänd från sekretessynpunkt för spridning.
Lantmäteriverket 1999-09-16.

- **Natura 2000-område**
- **Skötselområden**

0 50 100 Meter 1:5 000

Förekomst av rödlistade arter, signalarter och arter i EU:s art- och habitatdirektiv – inom kulturresevatet Högarps by

<i>Art</i>	<i>Kategori</i>	<i>Invent.år</i>	<i>Ref.</i>
Kärlväxter			
Adam och Eva	R	2006	Hotart
Trollsmultron (<i>Dryocallis rupestris</i>)	VU	2006	Hotart
Mossor			
Fällmossa (<i>Antitrichia curtipendula</i>)	S3	1999	TF
Guldlockmossa (<i>Homalothecium sericeum</i>)	S2	1999	TF
Porella (<i>Porella</i> sp.)	S3	1999	TF
Lavar			
Almlav (<i>Gyallecta ulmi</i>)	NT, S3	1999	TF
Blekspikar (<i>Sclerophora</i> spp.)	S3	1999	TF
Brun nållav (<i>Chaenotheca phaeocephala</i>)	S3	1999	TF
Grynig filtlav (<i>Peltigera collina</i>)	S3	1999	TF
Gulvit blekspik (<i>Sclerophora nivea</i>)	S3	1999	TF
Lönnlav (<i>Bacidia rubella</i>)	S3	1999	TF
Sotlav (<i>Cyphelium inquinans</i>)	S3	1999	TF
Traslav (<i>Leptogium lichenoides</i>)	S3	1999	TF
Vitskivlav (<i>Buellia alboatra</i>)	S3	1999	TF
Insekter			
Väddsandbi (<i>Andrena hattorfiana</i>)	VU	2005	Hotart
Spindelörtskinnbagge (<i>Canthophorus impressus</i>)	EN	1980	Hotart
Svävfluglik dagsvärmare (<i>Hemaris tityus</i>)	NT	2005	Hotart
Groddjur			
Större vattensalamander (<i>Triturus cristatus</i>)	EU	2004	NJ

Tabell över kända förekomster av rödlistade arter, signalarter och arter i EU:s art- och habitatdirektiv.

Kategori anges för;

rödlistade arter (Artdatabanken 2005 *Rödlistade arter i Sverige 2005*): (RE) försvunnen, (CR) akut hotad, (EN) starkt hotad, (VU) sårbar, (NT) missgynnad, (DD) kunskapsbrist, (LC) rödlistad 2000 men 2005 bedömd livskraftig

signalarter (Skogsstyrelsen 1995 (kärlväxter), 2000 (kryptogamer) *Signalarter – indikatorer på skyddsvärd skog*): (S3) högt signalvärde, (S2) medelgott signalvärde, (S1) lågt signalvärde

arter i art- och habitatdirektivet anges (EU)

Referens: (TF) Tomas Fasth ”Nyckelbiotopsinventering av skyddade områden i Jönköpings län” Länsstyrelsens meddelande 1999:37; (NJ) Niklas Johansson ” Större vattensalamander (*Triturus cristatus*)- inventering i östra delen av Jönköpings län 2004”, Länsstyrelsen meddelande 2004:27; (Hotart) Länsstyrelsens hotartsdatabas, se vidare uppgiftsreferens i databasen